

HELYZETELEMZÉS

készült
a TOP_Plusz-3.1.1-21
„Megyei foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési együttműködések”
c. felhívása keretében a

**TOLNA MEGYEI
FOGLALKOZTATÁSI
GAZDASÁGFEJLESZTÉSI
STRATÉGIÁHOZ**

TOP_PLUSZ-3.1.1-21-TL1-2022-00001

2022. szeptember 30.

TARTALOMJEGYZÉK

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	4
1. Helyzetelemzés (földrajzi, gazdasági, foglalkoztatási helyzet bemutatása).....	7
1.1 Földrajzi, természeti adottságok és demográfiai környezet	7
1.2 Gazdasági helyzet	10
1.3 Foglalkoztatási helyzet	18
1.4 A projekt területi különbségek csökkentéséhez való hozzájárulása, a megyei forrásallokáció kialakításának szempontjai a területi különbségekre való tekintettel.....	21
1.5 A Tolna megyei foglalkoztatási paktum (TOP-5.1.1-15-TL1-2016-00001) projekt eredményeinek összegzése	22
2. Célcsoport demográfiai/szociális/egészségügyi/stb. jellemzőinek bemutatása	25
2.1 A projekt közvetlen célcsoportjai	25
2.2 Az álláskereső legfontosabb jellemzői	26
2.3 A potenciális munkaerő tartalék kérdésköre	29
2.4 Járási szintű inaktivitás vizsgálata	29
3. Következtetések (helyzetértékelés, SWOT)	32
3.1 SWOT analízis	32
3.2 Stakeholder elemzés	34

Táblázat jegyzék

1. táblázat: A népmozgalmi események Tolna megyében és ország összesen számokban.....	9
2. táblázat: Az egy főre jutó bruttó hazai termék változása Tolna megyében, 2016-2020.	11
3. táblázat: A regisztrált gazdasági szervezetek száma gazdasági ág és gazdálkodási forma szerint, 2022. március 31.	12
4. táblázat: A gazdasági szervezetek beruházásai a Pandémiát követően	13
5. táblázat: A Tolna megyei székhelyű ipar adatai ágazat szerint, 2022. I. negyedév.....	13
6. táblázat: A Tolna megyei székhelyű cégek sorrendje a 2019-ben regisztrált nettó árbevétel alapján.....	14
7. táblázat: Összehasonlító lakónépességi és foglalkoztatási adatok (megye – régió – ország) 2022. I. félév ..	18
8. táblázat: A Tolna megyei járássok fejlettségi rangsorban elfoglalt helyzete a 106/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet alapján	21
9. táblázat: Indikátor tábla Tolna megyei foglalkoztatási paktum (2022. szeptember).....	24
10. táblázat: Az álláskereső fontosabb jellemzői Tolna megyében (2021. január)	27
11. táblázat: Lakónépesség, nyilvántartott álláskereső, inaktívak Tolna megyében, 2011.	31
12. táblázat: Lakónépesség, nyilvántartott álláskereső száma Tolna megyében, 2021.	31
13. táblázat: SWOT analízis	33

14. táblázat: Stakeholder elemzés összegzése.....	35
---	----

Ábra jegyzék

1. ábra: A lakónépesség korcsoportos megoszlása Tolna megyében (2021, %).....	9
2. ábra: A térség helye az országban.....	11
3. ábra: A működő vállalkozások száma a fő nemzetgazdasági szektorokban Tolna megye járásaiban, 2019 .	14
4. ábra: A munkanélküliek és foglalkoztatottak száma Tolna megyében, 2015-2021 (ezer fő)	18
5. ábra: Nyilvántartott állás keresők száma Tolna megye járásaiban (2022. január, %)	19
6. ábra: A nyilvántartott állás keresők számának alakulása Tolna megyében, 2020. január–2022. január	20
7. ábra: A magyarországi járások fejlettségi besorolása a komplex fejlettségi mutató alapján	21
8. ábra: Az állás keresők iskolai végzettség szerinti összetétele Tolna megyében	27
9. ábra: Az egy évnél hosszabb ideje állást keresők számának alakulása Tolna megyében (fő).....	28
10. ábra: Az újonnan létrejövő munkahelyek megoszlásának alakulása Tolna megyében, álláshelytípus szerint (fő)	29
11. ábra: Nyilvántartott állás keresők aránya a lakónépességhez viszonyítva, 2021. (százalékos arány)	30

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A Tolna Megyei Önkormányzat, a Tolna Megyei Kormányhivatal, a Tolnáért Nonprofit Közhasznú Kft. és a Kék Madár Alapítvány 2016-ban Tolna Megyei Foglalkoztatási Együtműködési Programot hoztak létre. A Paktum illetékessége Tolna megye egészére kiterjedt, ez alól kivételt képez Szekszárd MJV paktumának (TOP-6.8.2-15) területe.

A konzorciumi tagok a paktum projekt részeként a térségi gazdaságfejlesztési célokhoz szorosan kötődő, foglalkoztatást és munkanélküliség elleni küzdelmet fókuszba állító, a kormány, illetve az illetékes kormányhivatal munkaügyi politikájával összhangban álló lokális és átfogó programjaival szinergiában álló Foglalkoztatási Stratégiát alkottak, amelynek tevékenységei a paktum területén valósultak meg. A térség településeinek önkormányzatai partnerségi tagként kerültek bevonásra.

A helyi gazdaság- és foglalkoztatás-fejlesztést ösztönző program keretében a foglalkoztatás támogatásának, a vállalkozásfejlesztésnek és a gazdasági fellendülésnek együttes, összehangolt támogatása valósult meg, amely térségi együtműködésen, igényfelmérésen és tervezésen alapult.

A TOP Plusz-3.1.1.-21 kódszámú, Megyei Foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési együtműködések c. felhívásra benyújtott támogatási kérelem, a Tolnai Megyei Önkormányzat, a Tolna Megyei Kormányhivatal, a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal, valamint a Tolnáért – Tolna Megyei Térségfejlesztési Nonprofit Közhasznú Kft. partnerségében fokozottan épít a TOP-5.1.1-15-TL1-2016-00001 projekt keretében megvalósuló, jelenleg záró fázisban tartó foglalkoztatási paktum tapasztalataira, a bevont célcsoportok szükségleteire, valamint a térségi foglalkoztatók igényeire (ahogy ezt az 3. Következtések című alfejezet részleteiben is tartalmazza).

Jelen Helyzetelemzés, valamint a Foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési Stratégia elkészítésével a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal az Ex Ante Tanácsadó Iroda Kft-t bízta meg, amely a korábbi 2014-2020-as programozási ciklusban is részt vett a TOP paktumok tevékenységének sikeres megvalósításában az ország több megyéjében. A Helyzetelemzés szerves részét képezi Tolna megye Foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési Stratégiájának.

A projekt szakmai indokoltságának szempontjából hangsúlyozandó, hogy Tolna megye munkaerőpiaci helyzete az országos átlagnál kissé kedvezőtlenebb, mely a projekt tervezett tevékenységeinek megvalósítását hatványozottan indokoltá teszi. A tervezett tevékenységek szakmai megalapozottsága érdekében a partnerség alapos térségi igényfelmérést és kiinduló foglalkoztatási helyzetelemzést végzett, melynek eredményeit szakmai egyeztetések keretében összegezték.

A világmértékű Covid 19-koronavírus-járvány 2020-ban jelent meg, ez még az előző Paktum projekt megvalósítási ciklusában (2014-2021) történt, de nagy hatást gyakorolt az előzmény projekt megvalósíthatóságára és a munkaerő-piaci folyamatokra is. Még 2021-ben, a Covid19-járvány miatti lezárások feloldásakor is jelentős drágulás volt tapasztalható, a gyors gazdasági újra indítás következtében számos alapanyagból és termékből hiány alakult ki.

2022 első negyedéves adatai alapján a munkaerőpiaci folyamatok esetében a foglalkoztatás tovább bővült – kiemelten a Covid19-járvány által érintett ágazatokban (vendéglátás, szálláshely és kiskereskedelem, házhozszállítás) mind országosan, mind Tolna megyében (KSH Fókuszban a megyék kiadvány szerint).

A Covid19-járvány munkaerőpiacra gyakorolt hatását követően 2022-ben újabb nehézségekkel szembesülünk az egész világon: az orosz-ukrán háború hatásai, a növekvő infláció az elszabaduló energiaárak mind-mind kihívás elé állítják a gazdaságot, a vállalkozásokat és a munkaerőpiacra is jelentős hatást gyakorolnak.

Mindennek közvetlen következményeként, összességében, a projektkonzorcium a megye alábbi, a megalapozó egyeztetések során feltárt munkaerőpiaci sajátosságaira kíván reagálni, melyek részletes kifejtését a 2 Célcsoport demográfiai/szociális/egészségügyi jellemzőinek bemutatása című alfejezet tartalmazza:

- A 15-64 éves lakosság körében mért 2021. évi átlagos adatokat tekintve a megyei szintű foglalkoztatási ráta 71,1 százalék, a gazdasági aktivitási ráta pedig 73 százalék volt, az előbbi 2, az utóbbi 3,2 százalékponttal volt alacsonyabb az országosnál. Fontos jellemző továbbá, hogy míg országosan 2021-ben 2010-hez képest 18 százalékkal volt magasabb a foglalkoztatottak száma, addig Tolna megyében a növekedés mértéke csak 6,7 százalékos volt. A Tolna megyei 15-64 éves népesség körében a gazdaságilag inaktívak aránya 2021-ben 27 százalékot tesz ki, ami az országos átlagnál 3,2 százalékponttal magasabb.
- A megyén belül jelentős területi eltérések érhetők tetten a gazdasági fejlettség és a munkaerő-piaci helyzet tekintetében. A nyugati, hagyományosan inkább agrárjellegű térségek, Tamási és Dombóvári járás helyzete lényegesen kedvezőtlenebb, mint az iparosodottabb Paksi és Bonyhádi járásoké. A Szekszárdi és Tolnai járás mutatói a megyei átlagot közelítik, ezen belül viszont a megyeszékhely és közvetlen környéke sokkal jobb mutatókkal rendelkezik, mint a többi település.
- A megyében (is) egyszerre van jelen a szinte minden ágazatot érintő munkaerőhiány, és az, hogy viszonylag sok ember nem tudja helyét megtalálni a munkaerőpiacon. Ennek egyik fontos oka, hogy a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkező népesség aránya az országos átlagnál közel 5 százalékponttal magasabb, az érettségivel vagy felsőfokú végzettséggel rendelkezőké pedig csaknem 9 százalékponttal alacsonyabb.
- A munkaerő iránti kereslet egy része folyamatosan kielégítetlen, a megfelelő képzettséggel rendelkező, jó hozzáállású munkatársakból sok munkáltató nem talál elegendőt.
- A megyében helyezkedik el az ország legnagyobb, Paks2 atomerőmű beruházása. Pillanatnyilag nem belátható, hogy az ehhez közvetlenül kapcsolódó munkaerő-szükséglet mekkora hányadát lehet magyar munkavállalókkal kielégíteni. Továbbá 2022. szeptember közepén átadásra került Szekszárdon a tolnai tejüzem 5 Mrd Ft-os beruházása, mellyel egy új, korszerű sajtüzem indult el a megyeszékhelyen. A beruházás hozzájárul a munkahelyek megőrzéséhez, és a nagyobb kapacitással működő üzem a beszállítói kapacitásokat is ösztönzi.
- 2021. folyamán a munkáltatók Tolna megyében összesen 8.069 főre vonatkozó új munkaerőigényt jelentettek be a megyében működő foglalkoztatási osztályokon, ez a megelőző évhez képest 1 százalékos csökkenést jelent.
- Komoly problémát jelez, hogy a megye területén 2021. év átlagában a nyilvántartott álláskereső 43,5 százaléka (2.897 fő) legfeljebb 8 osztályt végzett. Az egy évvel korábbihoz képest az alacsony iskolázottságúak aránya 1,3 százalékponttal emelkedett.
- Az 50. életévüket betöltöttek szintén hátrányokkal küzdenek a munkaerőpiacon, arányuk 32,6 százalékot tett ki (2.166 fő). Az egy évvel korábbival összevetve megállapítható, hogy míg a fiatalok aránya 1 százalékponttal csökkent, addig az 50 év felettieké 3 százalékponttal emelkedett.
- A 12 hónapon túl folyamatosan regisztrált álláskereső részaránya 33,6 százalék volt (2.237 fő), ez az arány az egy évvel korábbihoz képest nagyon jelentősen, 12,2 százalékponttal nőtt.

- A közfoglalkoztatottak elsődleges munkaerőpiacra történő kivezetését általánosságban nehezíti a helyi munkalehetőségek hiánya, az utazási lehetőségek korlátozott volta, az iskolázatlanság és szakképzetlenség mellett az is, hogy erre a jelentősen lecsökkentett létszámra az önkormányzatoknak – sok esetben – már ténylegesen szüksége van feladataik ellátásához.

Tolna megyében 2021-re vonatkozóan a KSH 5.036 főben határozta meg a potenciális munkaerőtartalékba tartozók számát. Közülük 51,1 százalék volt munkanélküli és 48,9 százalék inaktív státuszú.

Ezen csoport kapcsán azonban megállapítható, hogy a munkába állást hátráltató legfontosabb okok a tapasztalatok alapján az alábbiak szerint összegezhetők:

- alacsony vagy nem megfelelő szakirányú iskolai végzettség;
- közlekedési nehézségek (a megye számos kistelepüléséről nagyon nehezen lehet eljutni még a járási székhelyig is);
- egészségügyi problémák (rossz általános egészségi állapot, munkaképesség csökkenés);
- motivációs és mentális problémák.

A fentiek alapján került kijelölésre a TOP Plusz-3.1.1.-21 kiírás Tolna megyei három célcsoportja:

- 55. évüket betöltött álláskereső;
- lakóhelyükből adódó hátránnyal küzdő álláskereső (a 290/2014.(XI. 26.) Korm. Rendelet szerinti kedvezményezett járás: Tamási és Dombóvári járás),
- inaktívak.

A megjelölt célcsoportokba tartozó személyek munkaerőpiaci helyzetének javítása érdekében, a projekt keretében munkaerőpiaci szolgáltatásként elsősorban információnyújtás, munkatanácsadás, illetve mentorálás, mint foglalkozást elősegítő szolgáltatás, a munkaerőpiaci támogatások közül pedig bértámogatás kerül tervezésre. A tervezett partnerség a pályázati kiírásnak megfelelően:

- Támogatást igénylő: Tolna Megyei Önkormányzat
- Konzorciumi partnerek:
- Tolna Megyei Kormányhivatal
- Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal
- Tolnáért – Tolna Megyei Térségfejlesztési Nonprofit Közhasznú Kft.

A projekt megvalósítása a pályázati kiírás területi hatályának megfelelően az egész megyére kiterjed, ideértve Szekszárd Megyei Jogú Város területét is.

1. Helyzetelemzés (földrajzi, gazdasági, foglalkoztatási helyzet bemutatása)

1.1 Földrajzi, természeti adottságok és demográfiai környezet

Földrajzi, természeti adottságok

Tolna megyének igen változatos a domborzata, a keleti fele alföldi jellegű síkvidék: a Sárköz és a Mezőföld egy része tartozik ide. Belsőbb területein dombvidékek húzódnak, melyek közül legjelentősebb a Szekszárdi-dombság, a Tolnai-hegyhát, a Geresdi-dombság és a Völgység. A megye területének nagy részét ezek a patak völgyek által tagolt dombsági területek teszik ki. Délen átnyúlnak a Mecsek vonulatai is, itt található (Váralja mellett) a megye legmagasabb pontja, az 593 m-es Dobogó.

Tolna megye éghajlata mérsékelt meleg, ám a felszíni tagoltsága miatt jelentős különbségek tapasztalhatóak mind a hőmérséklet, mind a csapadékviszonyok alakulásában, amely gazdag mezo- és mikroklimát eredményez. A Dunántúli-dombság kegyenlített éghajlata fokozatosan megváltozik, a kontinentalitás mértéke nyugatról keletre jelentős mértékben növekszik. A megyében a növénytermesztéshez elegendő napfény, kellő hő és nedvesség áll rendelkezésre. Az éghajlatnak köszönhetően Magyarországon itt a leghosszabb a tenyészidőszak.

Tolna megye felszíni vizekben viszonylag gazdag terület. A megye legjelentősebb folyója a Duna, amely 101 km hosszan képezi a megye keleti határát.

A felszín alatti vízkészletek – mind a talajvíz, mind pedig a rétegvíz – tekintetében a megye adottságai kevésbé kedvezőek. Hévízfeltárás szempontjából nem tartozik Tolna megye a kedvező földtani adottságú megyék közé, a működő termálkutak alig fele ad 35 °C-nál magasabb hőmérsékletű vizet.

Tolna megye legnagyobb természeti kincse a kiváló minőségű termőtalaj, termőhelyi értékszámában csak Békés megye előzi meg. Változatos a talajtakaró is.

A megye területének jelentős része mezőgazdasági terület, aminek közel 2/3 részén búzát és kukoricát termelnek, Szekszárd környékén pedig kiterjedt szőlős domboldalak vannak.

Településszerkezet

Tolna megye területe az ország területének 4%-át fedi le, a Dunántúl legkisebb megyéje, 3703,31 km² kiterjedésű, a dél-dunántúli régióhoz tartozik, nyugatról Somogy, északról Fejér, keletről a Duna, illetve Bács-Kiskun, délről Baranya megye határolja. A megye területe 6 járásra oszlik. A legtöbb település (32 település, ebből 3 város) a tamási járáshoz tartozik, legkevesebb település a tolnai járásban található (4 település, ebből 1 város). A járasok székhelyeiként szolgáló városok (Bonyhád, Dombóvár, Paks, Tamási, Tolna) mindegyike országosan átlagos méretű járásszékhelynek számít, Szekszárd megyei jogú város a megyeszékhely, Magyarország egyik legkisebb területű megyeszékhelye. Tolna megye településszerkezete abból a szempontból rendhagyó, hogy a megye középső része város- és központiányos, mert a városok a megyehatár vonalában helyezkednek el – Tamási és Gyöngyös kivételével.

A megye településszerkezetének fontos sajátossága a kiegyensúlyozottság: a megyeszékhelyen kívül még két, közel 20 ezer lakosú várossal (Dombóvár és Paks) rendelkezik. Paks mint foglalkoztatási központ, Dombóvár pedig mint közlekedési csomópont szárnyalják túl a megyeszékhely jelentőségét. A megye településeinek száma 109 db, 11 városa Bátaszék, Bonyhád, Dombóvár, Dunaföldvár, Gyöngyös, Nagymányok, Paks, Simontornya, Szekszárd, Tamási, Tolna. Város-hálózatának legszembetűnőbb jellegzetessége a nagyváros hiánya: Szekszárd megyei jogú város 30.963 fős lakosságszáma az ország legkisebb megyeszékhely városa. A legnagyobb a tamási járás, a legkisebb a tolnai járás területe, legnagyobb népessége a paksi járásnak van. A térségi és nemzetközi kapcsolatokban az észak-déli irányú vonalak erősek, a keresztirányú, kelet-nyugati tengely nem alakult ki.

Közlekedési adottságok

Mivel a főbb közlekedési csomópontok a városokban találhatóak, a megye középső részének városhiányos sajátossága a nagyobb foglalkoztatók, ipari parkok nehezebb elérhetőségét is eredményezi. A megye regionális és nemzetközi kapcsolatait döntően befolyásolja az észak-déli irányú Duna-völgy, valamint a Duna mellett kiépült városok. Mind a belső szerkezetet, mind a térségi kapcsolatokat alapvetően meghatározzák a Dunával párhuzamosan haladó főutak (az M6 gyorsforgalmi út és a 6-os főút). A belső perifériának köszönhetően a megye egyes településeiről könnyebb a környező megyék székhelyeire való eljutás (Pécs, Kaposvár), mint a tolnai megyeszékhelyre, Szekszárdra.

Összességében elmondható, hogy Tolna megyének is elsősorban a fővárossal vannak a legerősebb közlekedési kapcsolatai. Az M6-os autópálya összeköttetést biztosít Baranya és Fejér megyével, a tolnai városok közül érinti Dunaföldvárt, Paksot, Tolnát, Szekszárdot és Bátaszéket. Az M6 elérhetősége a megye jelentős – nyugati –részéről kelet-nyugati irányú gyorsforgalmi és főúti kapcsolatok híján nehézkes. A megye területén három híd biztosítja a Dunán való közúti átkelést, a Dunaföldvári híd (52. sz. főút), Szekszárdi híd (M9), és a Bajai híd (55. sz. főút).

A megyét átszelő vasútvonalak a közúthoz képest kevésbé szolgálják a lakosság megyén belüli közlekedését, inkább a régióközponttal és a fővárossal teremtenek kapcsolatot. Fővonalak közül a Kapos völgyében futó Budapest–Sárbogárd–Dombóvár–Pécs vonal a legfontosabb, melynek jelentős kiágazása található. A megyén belül Dombóvár a legjelentősebb vasúti csomópont, a várost két transzeurópai vonalon kívül egy törzshálózati vasút is érinti.

A megye helyközi személyszállítási forgalmát tekintve az autóbusz-közlekedés a meghatározó. A távolsági, autóbusz közlekedés vonalain indított járatokkal Szekszárdról a Dunántúl valamennyi megyeszékhelye elérhető. Az aprófalvas térség településein az autóbusz-közlekedésnek kiemelten fontos infrastruktúrapótló (intézmények, szolgáltatások elérhetőségének biztosítása) szerepe van. A településszerkezet lefedettségét a jelenlegi közúthálózaton a helyközi autóbuszos szolgáltatás tudja biztosítani.

Tolna megyében az ingázási adatok megmutatják, hogy a megyeszékhely és a járásszékhelyek oktatási, munkaerő-piaci, egészségügyi és szolgáltatási kínálatát a környező – jellemzően az adott járáson belüli – települések lakói is igénybe veszik. Így Szekszárd, Bonyhád, Dombóvár, Paks, Tamási és Tolna funkcionális várostérsége is túlmutat a székhelytelepüléseken. Érdemes megemlíteni, hogy a megye keleti felében a Duna mentén található települések az agglomerálódás jeleit mutatják a Dunaföldvár–Paks–Tolna–Szekszárd–Bátaszék-tengely mentén.

Demográfiai környezet

Tolna megye állandó népességszáma – a KSH adatai szerint – 2022. január 1-én 211.172 fő volt, ezzel az ország második legkisebb lakosságszámú megyéje. Tolna egyben az ország második legritkábban lakott megyéje, népsűrűsége 61 fő/km².

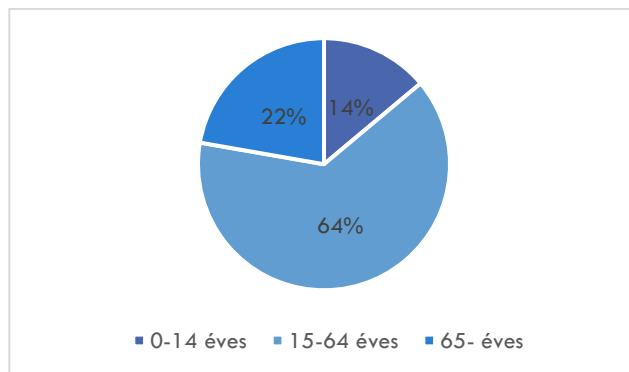
Az elmúlt hat évben a megye területén élők száma mintegy 10.627 fővel csökkent. A népességszám csökkenése részben a fogyó születésszámnak, részben az elvándorlásnak köszönhető. Az elvándorlás főként Budapest felé irányul, de jelentős a külföldre távozók száma is. Az elmúlt 25 évben folyamatosan csökkent a születések száma, amely előrevetíti, hogy amennyiben nem történik befelé irányuló migráció, vagy a születések számának nagyarányú emelkedése, a népességszám csökkenésével kell a jövőben is számolni. Az elmúlt 10 évben a hazai vándorlási különbözet 18.928 fő volt. Tolna megye lakónépessége folyamatos csökkenést mutat, folytatódik a korábbi tendencia.

1. táblázat: A népmozgalmi események Tolna megyében és ország összesen számokban

Területi egység neve	Területi egység szintje	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Élvezületés											
Tolna	megye	1 945	1 915	1 976	1 963	2 000	1 887	1 884	1 807	1 979	1 950
Ország összesen	ország	90 269	88 689	91 510	91 690	93 063	91 577	89 807	89 193	92 338	93 039
Halálozás											
Tolna	megye	3 056	3 025	3 104	3 191	3 052	3 226	3 203	3 209	3 458	3 904
Ország összesen	ország	129 440	126 778	126 308	131 697	127 053	131 674	131 045	129 603	141 002	155 621
Természetes szaporodás, illetve fogyás (-)											
Tolna	megye	-1 111	-1 110	-1 128	-1 228	-1 052	-1 339	-1 319	-1 402	-1 479	-1 954
Ország összesen	ország	-39 171	-38 089	-34 798	-40 007	-33 990	-40 097	-41 238	-40 410	-48 664	-62 582
Csecsemőhalálozás											
Tolna	megye	10	14	11	8	7	8	9	6	4	6
Ország összesen	ország	438	454	421	383	368	332	304	335	319	309
Házasságkötés											
Tolna	megye	832	833	861	1 093	1 156	1 086	1 106	1 578	1 469	1 553
Ország összesen	ország	36 161	36 986	38 780	46 137	51 805	50 572	50 828	65 268	67 095	72 030
Válás											
Tolna	megye	441	523	386	453	408	413	380	378	308	389
Ország összesen	ország	21 830	20 209	19 576	20 315	19 552	18 495	16 952	17 600	14 979	18 092
Belföldi vándorlási különbözet											
Tolna	megye	-581	-766	-614	-961	-733	-1 148	-1 009	-1 052	-926	-418
Ország összesen	ország	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nemzetközi vándorlási különbözet											
Tolna	megye	101	-70	-318	-129	-34	5	474	505	232	203
Ország összesen	ország	16 044	6 656	13 004	14 921	1 066	20 907	35 623	37 180	9 910	20 820
Tényleges szaporodás, fogyás (-)											
Tolna	megye	-1 591	-1 946	-2 060	-2 318	-1 819	-2 482	-1 854	-1 949	-2 173	-2 169
Ország összesen	ország	-23 127	-31 433	-21 794	-25 086	-32 924	-19 190	-5 615	-3 230	-38 754	-41 762

Forrás: KSH

1. ábra: A lakónépesség korcsoportos megoszlása Tolna megyében (2021, %)

Forrás: KSH

2021-ben a megye lakosságának 0-14 éves korosztályának létszáma 29.676 fő volt, ez az össznépeség 14%-a, szemben a 65 év felettiek 47.472 fős számával, amely a lakosság 22%-át jelenti (1. ábra). Az aktív korú népesség (15-64 év) száma 2021-ben 136.193 fő volt, így minden aktív korúra 1,76 fő eltartott jutott.

A megye népessége korcsoportos megoszlásának az elmúlt évben történő alakulását vizsgálva megállapítható, hogy a 0-14 éves korosztály létszáma 2011-hez képest 2021-re 2376 fővel csökkent. A 65 év felettiek létszáma ugyanezen időszakban 7315 fővel növekedett, így az öregedési index értéke 2012. év 125,3 értékéhez képest 2021-re 160,0 emelkedett (az országos átlag 2021-ben 139,5 volt). A lakosság korszerkezetére – az országos folyamatokhoz hasonlóan – változatlanul az elöregedés jellemző.

1.2 Gazdasági helyzet

Tolna megye gazdasága vegyes, kifejezetten szegmentált képet mutat: a megye keleti felén a Paksi Atomerőmű és az autópálya hatása dominálja a gazdasági és foglalkoztatási helyzetet, míg a megye nyugati területein elsősorban a mezőgazdasági termelés, s kisebb részben a munkaerő-intenzív gépipari, elektronikai összeszerelő üzemek hatása érvényesül. Ennek megfelelően jelentős kelet-nyugati fejlettségi „lejtő” alakult ki a megyei gazdasági fejlettség tekintetében. Az ipar elsősorban a városok köré koncentrálódik, a községekben a mezőgazdasági termelőtevékenységen túl nincs számottevő gazdasági/foglalkoztatási potenciál.

Ugyanakkor pozitívként elmondható, hogy Tolna megye mezőgazdasági adottságai kifejezetten kedvezőek. Kiemelkedően magas a mezőgazdasági termőterület aránya a megyében (70,4%), amelyhez a megye keleti oldalán a szekszárdi és tolnai borvidékek is párosulnak. A szőlő-, gyümölcs- és zöldségtermelési kapacitás leginkább a vidéki részekben jelentős, azonban a feldolgozó kapacitások hiányoznak. Azonban a kedvező adottságok és a magas színvonalú alapanyag-termelés ellenére hiányzik a mezőgazdasági alapanyagokat feldolgozó vállalkozások széles köre, amely alapvetően az alacsony hozzáadott érték előállítását biztosító, egysíkú, szántóföldi tömegtermék előállítására koncentráló termelési módnak köszönhető, mely a megye mezőgazdasági prosperálásának lehetőségeit nagyban korlátozza.

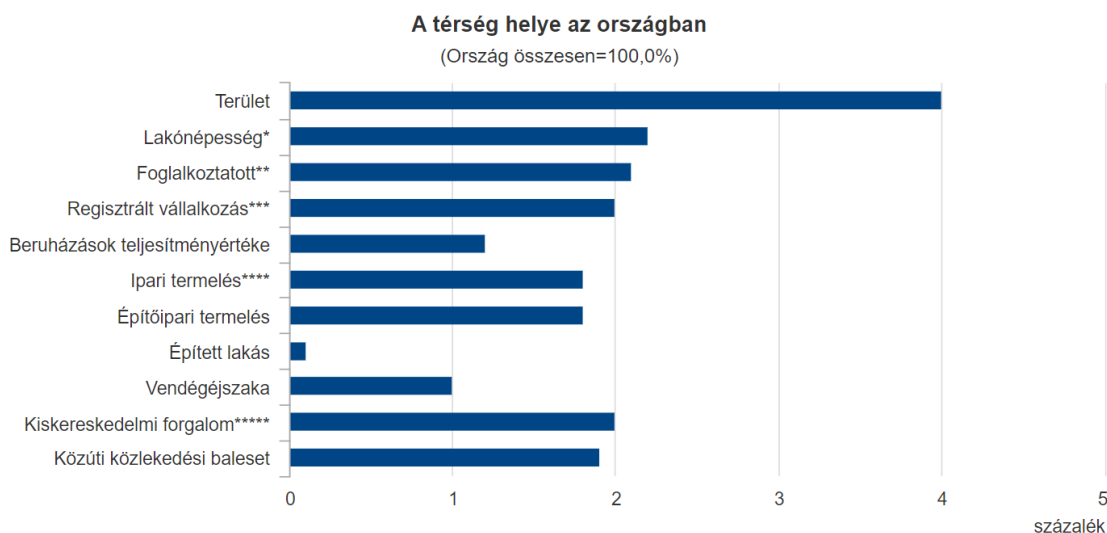
A vidéki (kis)településeken a jelenleg is szűkös munkalehetőségek mellett a jövőbeni kilátásokat is rontja az a tény, hogy hiányoznak azok a vállalkozások, illetve vállalkozáskezdeményezések, amelyek képesek nemcsak a kvalifikált munkaerőnek, hanem a sokszor csak alacsony szakképesítéssel rendelkező vidéki népesség számára is munkahelyet biztosítani. A megyében mindezeket túl problémát jelent a diplomás munkavállalók térségben tartása, emiatt igen alacsony az innovatív fejlesztésekhez szükséges szellemi tőkén alapuló újszerű vállalkozások száma is. Mindezt jól szemlélteti, hogy a kutatás-fejlesztésre fordított ráfordítás (GDP arányosan és volumenében egyaránt) országos szinten Tolna megyében az egyik legalacsonyabb.

A megyében a külföldi tőke jelenléte, illetve a gazdálkodó szervezetek tőkével való ellátottsága az országos átlagtól messze elmarad, a vállalkozások jellemzően alacsony hozzáadott értéket termelve működnek. Mindezt jól szemlélteti, hogy Tolna megyében 2021. III. negyedévében a beruházások egy főre jutó teljesítményértéke 390,5 ezer forint, az ipari termelés fajlagos értéke pedig 2,6 millió forint volt (ez utóbbit főként a paksi erőmű torzítja pozitív irányba), addig ezen mutatók értéke az országos átlag tekintetében 640 ezer és 3,1 millió forinton áll. A térség fejlődésének így mindenképpen gátat szab a működő tőke és a befektetők hiánya. A megyében öt településen (Szekszárdon, Pakson, Dunaföldváron, Dombóváron és Bonyhádon) található ipari park, de utóbbi három vonzáskörzete nem jelentős.

A megye gazdasági húzóágazatainak tekintetében elmondható, hogy a mezőgazdaság országos összevetésben itt kiemelt szereppel, jelentőséggel bír. Vagyis Tolna megye gazdasági szerkezetén belül figyelemre méltó, hogy a mezőgazdaság részesedése a jövedelemtermelésből jóval magasabb (9,3%) az országos átlagnál (4%). A Paksi Atomerőműnek köszönhetően ugyanakkor kiemelkedő a villamosenergia-termelés részesedése (kb. 15%). A feldolgozóipar megyei szinten a bruttó hozzáadott érték 19,1%-át állította elő, amely 1,8 százalékponttal marad el az országos átlagtól. A megyei székhelyű feldolgozóiparon belül – a 2020. évi termelési érték alapján – a legnagyobb jelentőségű ágazatok az élelmiszeripar (33,7%), a gépipar (32,3%) és a

villamosberendezés-gyártás (20,6%), míg kisebb arányt képvisel fémalapanyag és fémfeldolgozási termék gyártása (13,2%), textil, ruházat, bőr és bőrtermék gyártása (8,3%), valamint a járműgyártás (8,3%). A „piaci” (vagyis nem közösségi) szolgáltatások aránya (28,8%) az országos átlagnál 18,2 százalékponttal volt kisebb. A „közösségi” szolgáltatások (közigazgatás, oktatás, egészségügy, egyéb közösségi szolgáltatás) területén kerül előállításra a megye bruttó hozzáadott értékének 19,8%-a, amely az országos átlaghoz (19,5%) közeli érték.

2. ábra: A térség helye az országban

* 2022. január 1-jén. ** 2022. I. negyedévben. *** 2022. március 31-én. **** A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások telephely szerinti adatai alapján. ***** A megyei és regionális adatok a csomagküldő és internetes kiskereskedelem, valamint a piaci és egyéb, nem bolti kiskereskedelem adatait nem tartalmazzák.

Forrás: KSH

Tolna megye, az ország gazdaságilag közepesen fejlett megyéi közé tartozik, de az országos átlag alatt van. A KSH adatai alapján az ország 2020. évi GDP-jének mindössze 1,7%-a került Tolna megyében előállításra. Az egy lakosra jutó bruttó hazai termék 3.718 ezer forint volt, amely az országos átlag 75,5%-át tette ki, amely az országos megye-rangsorban – a fővárost is figyelembe véve – a 10. helyet jelentette.

A 2016-2020 közötti egy főre jutó GDP adatok alapján a megye az országos átlag 73,7-77 %-án teljesített, emellett pedig a megyék egy főre jutó GDP szerinti rangsorában 2015 óta a 8-12. helyet foglalta el, tehát a helyzete országos szinten romlott, de még így is a Dél-dunántúli régió legjobban teljesítő megyéje.

2. táblázat: Az egy főre jutó bruttó hazai termék változása Tolna megyében, 2016-2020.

Egy főre jutó bruttó hazai termék piaci beszerzési áron	2016	2017	2018	2019	2020
ezer Ft	2 798	2 956	3 419	3 692	3 718
az országos átlag százalékában	75,8	73,7	77,0	75,9	75,5
a megye sorszáma az egy főre jutó GDP szerinti csökkenő rangsorban	10	12	8	9	10

Forrás: KSH

A gazdasági aktivitás tekintetében érdekes, hogy Tolna megyében a regisztrált vállalkozások száma a legkisebb a régióban, de a 2008-as I. félévi számokhoz képest 1120-al nőtt, pedig a pandémia már a térségekben

ellenkező irányú változásokat váltott ki.

A beruházások egy lakosra jutó teljesítményértéke jelentősen csökkent a 2008 évi I. féléves számokhoz képest (128,1 eFt-ról 112,2 eFt-ra), de még mindig a régiós átlag felett van.

A telephelyi adatok alapján az ipar 2022 I. negyedévi teljesítménye 5,1%-kal csökkent, a megyei székhelyű építőipari szervezetek termelése pedig 17%-kal meghaladta az egy évvel korábbit. A beruházások volumene 11%-kal visszaesett. 2022. I. negyedévében csökkent az épített lakások száma az előző év azonos időszakához viszonyítva, a lakásépítések népességre vetített száma a legalacsonyabb volt az országban, az országos átlag mindössze 3,0%-át érte el.

A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma 2022 I. negyedévében többszörösére nőtt az előző évihez képest, de kevéssel elmaradt a járvány előtti szinttől. A kiskereskedelmi forgalom volumene 7,8%-kal meghaladta az egy évvel korábbit, egy lakosra jutó összege 307 ezer forint volt, az országos átlagnál (337 ezer forint) kevesebb.

Gazdasági szervezetek

A 100 lakosra jutó gazdasági szervezetek száma Tolna megyében az országos átlag alatt van. A megye legnagyobb foglalkoztatója az MVM Paksi Atomerőmű Zrt., amely jelentősen befolyásolja Tolna megye gazdasági helyzetének képét. Az atomerőmű és a köré szerveződött beszállítói társaságok miatt jelentős szerepet játszik nem csupán a járás, hanem a megye gazdasági életében is. Az atomerőmű fejlesztése további gazdasági erősödést hozhat Tolna megyének és a régiónak. Mindezek mellett a megye azon részei, amelyeket nem ér el az atomerőmű pozitív hatása, a megyei átlagnál jóval gyengébb gazdasági mutatókkal rendelkeznek.

A regisztrált gazdasági szervezetek száma 2022. márciusában 40.426 db volt, ebből társas vállalkozás 7.145 db, az önálló vállalkozó 30.108 db, és nonprofit gazdasági szervezet 2.658 db. volt.

3. táblázat: A regisztrált gazdasági szervezetek száma gazdasági ág és gazdálkodási forma szerint, 2022. március 31.

Gazdasági ág		Gazdasági szervezetek száma összesen	Ebből:			
			társas vállalkozás	önálló vállalkozó	vállalkozás összesen	nonprofit szervezet
A	Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	13 164	495	12 654	13 149	15
B	Bányászat, kőfejtés	6	5	1	6	–
C	Feldolgozóipar	1 838	728	1 108	1 836	2
D	Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	89	59	29	88	1
B+C+D	Ipar, víz- és hulladékgazdálkodás nélkül	1 933	792	1 138	1 930	3
E	Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyvezérlésmentesítés	54	26	17	43	4
B+C+D+E	Ipar	1 987	818	1 155	1 973	7
F	Építőipar	3 214	1 036	2 175	3 211	2
G	Kereskedelem, gépjárműjavítás	3 291	1 529	1 758	3 287	3
H	Szállítás, raktározás	721	261	460	721	–
I	Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	1 280	333	927	1 260	4
J	Információ, kommunikáció	769	252	515	767	2
K	Pénzügyi, biztosítási tevékenység	594	124	469	593	–
L	Ingatlanügyletek	4 776	315	3 593	3 908	800
M	Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	3 224	1 117	2 093	3 210	12
N	Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	1 138	280	849	1 129	9
O	Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	273	–	–	–	12

P	Oktatás	1 288	104	912	1 016	192
Q	Humán egészségügyi, szociális ellátás	912	290	428	718	161
R	Művészet, szórakoztatás, szabadidő	1 391	75	706	781	590
S	Egyéb szolgáltatás	2 378	116	1 412	1 528	848
T, U	Egyéb tevékenységek	26	–	2	2	1
	Összesen	40 426	7 145	30 108	37 253	2 658

Forrás: KSH

A legtöbb vállalkozás a Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat ágazatban működik, számuk 13.164 db volt 2022. első negyedévének a végén. Ez a már korábban is bemutatásra került adottságoknak köszönhető, mivel Tolna megye mezőgazdasági adottságai kifejezetten kedvezőek, magas a mezőgazdasági termőterület aránya a megyében. A szőlő-, gyümölcs- és zöldségtermelési kapacitás leginkább a vidéki részekben jelentős, a bortermelés is jelentős tradíciókra tekint vissza, a szőlészeti/borászati tevékenység két borvidéken zajlik. A Szekszárdi borvidék a Szekszárdi-dombság legkeletibb területén, a dombság és a Sárköz találkozásánál fekszik. A szőlőtermesztésre alkalmas terület nagysága kb. 6 000 ha, amelyből jelenleg kb. 2 600 ha területen természetesen szőlőt.

4. táblázat: A gazdasági szervezetek beruházásai a Pandémiát követően

Időszak		Beruházás összesen	Ebből:		
			épületek és egyéb építmények	belföldi	import
				gépek, berendezések, járművek	
Millió Ft					
2021.	I. negyedév	23 044	13 616	5 299	3 735
2022.	I. negyedév	23 679	10 252	7 445	5 565

Forrás: KSH

A beruházások adatainál látható, hogy a gép és berendezések beszerzése nőtt jobban, ez a foglalkoztatási helyzet változásának is betudható, mivel az infláció mértéke az adott időszakban még elhanyagolható volt, inkább az építőipari alapanyagárak és bérek növekedtek. A gazdasági szervezetek beruházásainak értéke és indexe gazdasági ágak szerint, 2022. I. negyedévében az előző év azonos időszakának a 88,7%-a volt, legjobban a Szakmai, tudományos, műszaki tevékenységek ágazata nőtt (309,7%), a legjobban pedig az építőipar csökkent (47,8%).

5. táblázat: A Tolna megyei székhelyű ipar adatai ágazat szerint, 2022. I. negyedév

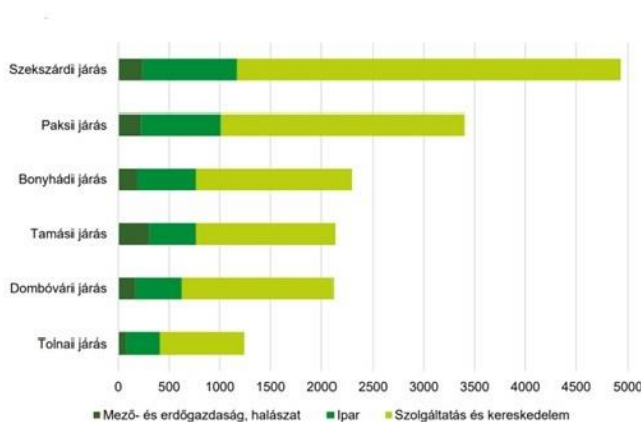
Ágazat, ágazatcsoport		Termelés	Belföldi	Export-	Összes
			értékesítés		
			millió Ft		
B+C+D	Ipar, víz- és hulladékgazdálkodás nélkül	124 316	75 965	46 799	122 764
	Ebből:				
C	Feldolgozóipar	77 127	28 758	46 799	75 557
	ezen belül:				
CA	élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	25 110	17 731	7 533	25 264
CB	textília, ruházat, bőr és bőrtermék gyártása	7 280	468	6 478	6 946
CG	gumi-, műanyag és nemfém ásványi termék gyártása	8 443	1 565	6 655	8 220
CH	fémalapanyag és fémfeldolgozási termék gyártása	10 883	2 029	8 746	10 774
CJ	villamos berendezés gyártása	11 780	1 570	9 973	11 542
CL	járműgyártás	6 457	1 172	4 556	5 728
CI-CL	gépipar	21 499	3 091	17 388	20 479

CM	egyéb feldolgozóipar; ipari gép, berendezés üzembe helyezése, javítása	3 707	3 707	–	3 707
----	--	-------	-------	---	-------

Forrás: KSH

A megyei feldolgozóipar egészének termelése 2021-ben az előző évhez képest 14,6%-kal emelkedett, a legjelentősebb emelkedés az élelmiszeripar és a fémfeldolgozás teljesítményében következett be. Az építőipar termelése 28,2%-kal nőtt 2020-hoz képest, a kiskereskedelem forgalma stagnált, a kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma – a COVID-járványnak betudható – 2020. évi közel 40%-os visszaesést követően 2021-ben 8,8%-kal nőtt.

3. ábra: A működő vállalkozások száma a fő nemzetgazdasági szektorokban Tolna megye járásaiban, 2019

Forrás: KSH adatok alapján AKI

Tolna megyében található az országban működő vállalkozások 1,9%-a. A mező-, erdőgazdasági és halászati vállalkozások aránya viszont eléri a 3,5%-ot. A Dél-Dunántúli régióban működő vállalkozások 23,5%-a, a régió mezőgazdasági vállalkozásainak pedig közel fele (26,8%) található a megyében. A vállalkozásszámban a járások közül kiemelkedik a Szekszárdi járás, ahol a megye összes vállalkozásának 31%-a működik. A legkevesebb a működő vállalkozás a Dombóvári és a Tolnai járásokban.

6. táblázat: A Tolna megyei székhelyű cégek sorrendje a 2019-ben regisztrált nettó árbevétel alapján

Rangsor	Név	Település	Tevékenység	Nettó árbevétele 2018	Nettó árbevétele 2019
1.	MVM Paksi Atomerőmű Zrt.	Paks	Villamos-energia termelés	173 281 022	185 825 732
2.	AO IK ASE Magyarországi Fióktelepe	Paks	Elektromos, híradástechnikai célú közmű építése	0	65 597 527
3.	Nem járult hozzá az adatai közléséhez				
4.	Nem járult hozzá az adatai közléséhez				
5.	Hőgyész Agrokémia Kft.	Szakály	Vegyi áru nagykereskedelme	32 386 015	35 667 927
6.	SAMSONITE-HUNGÁRIA Kft.	Szekszárd	Táskafélék, szíjzat gyártása	31 643 806	26 477 868
7.	Tamási-Hús Kft.	Tamási	Húsfeldolgozás, -tartósítás	18 586 262	21 296 239

8.	Nem járult hozzá az adatai közzléséhez				
9.	MVMI Zrt.	Paks	Számítógép-üzemeltetés	14 707 640	15 897 099
10.	Alisca Agrárház 2021 Kft.	Szekszárd	Vegyestermékkörű nagykereskedelem	15 494 351	15 617 383
11.	FERROPATENT Zrt.	Szekszárd	Fémáru, szerelvény, fűtési berendezés nagykereskedelme	14 170 028	15 411 643
12.	Tolnagro Kft.	Szekszárd	Gyógyszer, gyógyászati termék nagykereskedelme	13 591 146	15 033 601
13.	Dalmand Zrt.	Dalmand	Vegyes gazdálkodás	11 816 250	14 626 720
14.	SYGNUS Kft.	Szekszárd	Vízi szállítást kiegészítő szolgáltatás	11 813 756	14 344 662
15.	ATOMIX Kft.	Paks	Személybiztonsági tevékenység	8 542 078	10 759 582
16.	TARR Kft.	Szekszárd	Vezetékes távközlés	9 746 060	10 751 434
17.	Nem járult hozzá az adatai közzléséhez				
18.	Nemzeti Üzleti Szolgáltató Zrt.	Paks	Számviteli, könyvvizsgálói, adószakértői tevékenység	6 500 831	8 500 744
19.	Nem járult hozzá az adatai közzléséhez				
20.	GOLDKERN Kft.	Öcsény	Gabona, dohány, vetőmag, takarmány nagykereskedelme	6 422 827	7 130 263
21.	Nem járult hozzá az adatai közzléséhez				
22.	JAKO Kft.	Szekszárd	Járművillamossági, -elektronikai készülékek gyártása	5 766 888	6 306 815
23.	TOLNATEXT Bt.	Tolna	Textilkészítés	6 267 870	6 297 845
24.	PRIM-A-VET Kft.	Szekszárd	Gyógyszer, gyógyászati termék nagykereskedelme	5 321 060	6 103 345
25.	Viessmann Technika Dombóvár Kft.	Dombóvár	Központ fűtési kazán, radiátor gyártása	5 280 658	6 030 893
26.	SOLVARO Kft.	Szekszárd	Fémmegmunkálás	5 934 740	5 673 744
27.	Zambelli COLORFERR Kft.	Gyölköny	Fémalakítás, porkohászat	5 091 565	5 527 173
28.	Nem járult hozzá az adatai közzléséhez				
29.	Nem járult hozzá az adatai közzléséhez				
30.	ALISCA BAU Zrt.	Bátaszék	Folyadék szállítására szolgáló közmű építése	3 667 905	4 806 674
31.	Kop-Ka Zrt.	Tamási	Élelmiszer jellegű bolti vegyes kiskereskedelem	4 373 930	4 602 174
32.	KJ AGRO Kft.	Kaposzsekcső	Gabona, dohány, vetőmag, takarmány nagykereskedelme	1 571 131	4 600 185
33.	Korrekt-Kút Kft.	Szekszárd	Gépjárműüzemanyag-kiskereskedelem	3 797 313	4 296 805
34.	VÖLGYSÉG AGRÁR Kft.	Bonyhád	Vegyí áru nagykereskedelme	774 311	4 288 036
35.	Nem járult hozzá az adatai közzléséhez				
36.	DANUBIANA Kft.	Bonyhád	Szőlőbor termelése	4 486 433	4 186 702
37.	EU-DiákOK Iskolaszövetkezet	Lengyel	Munkaközvetítés	3 949 916	4 124 600
38.	Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Állatkórház Kft.	Szekszárd	Gyógyszer, gyógyászati termék nagykereskedelme	3 467 592	3 892 261
39.	PEMAC Kft.	Nagymányok	Egyéb villamos berendezés gyártása	3 628 840	3 731 664
40.	HILCS ÉS FIA Kft.	Kakasd	Személygépjármű-, könnyűgépjármű-kereskedelem	3 242 603	3 599 135
41.	WEBÉPKER Kft.	Kaposzsekcső	Fa-, építőanyag-, szaniteráru-nagykereskedelem	2 789 291	3 560 425

42.	Nem járult hozzá az adatai közléséhez				
43.	Nem járult hozzá az adatai közléséhez				
44.	Döbröközi Mg. Zrt.	Döbrököz	Gabonaféle (kivéve: rizs), hüvelyes növény, olajos mag termesztése	3 320 561	3 280 722
45.	ALISCA AUTÓCENTRUM Kft.	Szekszárd	Személygépjármű-, könnyűgépjármű-kereskedelem	Nny.	Nny.
46.	AGRO-TIPP No.1. Kft.	Tolna	Egyéb gépjármű kereskedelem	2 480 069	3 038 178
47.	Nem járult hozzá az adatai közléséhez				
48.	KISGAZDA Bt.	Kaposszekcső	Gabona, dohány, vetőmag, takarmány nagykereskedelme	1 733 201	2 864 773
49.	CPH Kft.	Szekszárd	Vegyestermékkörű nagykereskedelem	2 341 208	2 810 585
50.	SIÓ-TRANS Kft.	Szekszárd	Közúti áruszállítás	2 636 876	2 657 789
51.	SZ+C STÚDIÓ Kft.	Szekszárd	Lakó- és nem lakó épület építése	3 667 792	2 645 728
52.	Petissimo Kft.	Szekszárd	Csomagküldő, internetes kiskereskedelem	2 111 919	2 638 981
53.	E.R.Ü.V. Víziközmű Zrt.	Szekszárd	Víztermelés, -kezelés, -ellátás	2 522 142	2 566 913
54.	Nem járult hozzá az adatai közléséhez				
55.	Nem járult hozzá az adatai közléséhez				
56.	KEMI-KER Kft.	Dunaföldvár	Iparcikk jellegű bolti vegyes kiskereskedelem	2 257 367	2 325 927
57.	DUNAMELLÉKI Szövetkezet	Bikács	Tejtermék, tojás, zsiradék nagykereskedelme	2 244 222	2 258 908
58.	„SZAKÁCS” Kft.	Szekszárd	Víz-, gáz-, fűtés-, légkondicionáló szerelés	949 353	2 235 462
59.	„TAM-BAU” Kft.	Tamási	Lakó- és nem lakó épület építése	2 833 942	2 185 912
60.	GENERÁL-INSPEED Kft.	Bonyhád	Közúti áruszállítás	2 115 548	2 157 421
61.	EZER és Társa Bt.	Bonyhád	Cukor, édesség nagykereskedelme	1 576 177	1 993 391
62.	Mátyás Fakereskedő Kft.	Kölesd	Fa-, építőanyag-, szaniteráru-nagykereskedelem	1 625 764	1 952 025
63.	TOLNAI AGROKÉMIAI EGYESÜLÉS	Mózs	Vegyi áru nagykereskedelme	1 884 176	1 932 198
64.	TARINOX Kft.	Paks	Fémszerkezet gyártása	579 394	1 925 799
65.	NEWCOPHARM HUNGARIA Kft.	Szekszárd	Egyéb gép, tárgyi eszköz kölcsönzése	2 165 727	1 922 093
66.	Gyulaj Zrt.	Tamási	Erdészeti, egyéb erdőgazdálkodási tevékenység	1 745 705	1 870 337
67.	FarmForg Kft.	Szekszárd	Vegyi áru nagykereskedelme	1 551 603	1 816 470
68.	Nem járult hozzá az adatai közléséhez				
69.	ISO-SZER Kft.	Paks	Építési betontermék gyártása	662 882	1 752 511
70.	HERBAVIT Kft.	Bonyhád	Fémáru, szerelvény, fűtési berendezés nagykereskedelme	1 563 100	1 750 630
71.	Nem járult hozzá az adatai közléséhez				
72.	PONTEX Kft.	Tolna	Ágybetét gyártása	1 491 784	1 719 751
73.	Nem járult hozzá az adatai közléséhez				
74.	VÁRADI METAL Kft.	Dunaföldvár	Fémszerkezet gyártása	1 579 167	1 626 278

75.	Gépszer Kft.	Paks	Ipari gép, berendezés javítása	1 716 720	1 597 860
76.	Nem járult hozzá az adatai közléséhez				
77.	ROLLECATE Kft.	Tengelic	Fémmegmunkálás	1 669 892	1 577 366
78.	Nem járult hozzá az adatai közléséhez				
79.	WARM Kft.	Paks	Egyéb épületgépészeti szerelés	1 583 661	1 529 433
80.	RÉGIÓ-MILK Szövetkezet	Felsőnána	Tejtermék, tojás, zsiradék nagykereskedelem	1 471 661	1 527 181
81.	Kabelit Kft.	Bonyhád	Egyéb villamos berendezés gyártása	1 779 568	1 523 126
82.	STUCO Kft.	Nagymányok	Lábbeligyártás	1 410 665	1 487 196
83.	CIKÁDOR-TERRA Kft.	Szekszárd	Folyadék szállítására szolgáló közmű építése	732 358	1 474 772
84.	Nem járult hozzá az adatai közléséhez				
85.	Közép-Dunántúli Olajnövény Szövetkezet	Szakály	Gabona, dohány, vetőmag, takarmány nagykereskedelme	1 236 660	1 454 031
86.	Nem járult hozzá az adatai közléséhez				
87.	Topa és Társa Építési Kft.	Tamási	Lakó- és nem lakó épület építése	770 436	1 406 027
88.	SIMOTRADE Kft.	Simontornya	Villamos és világítóeszköz gyártása	1 658 922	1 401 668
89.	„LAVINA” Kft.	Paks	Kenyér; friss pékáru gyártása	1 347 370	1 393 918
90.	BAUMGARTNER TŰZÉP Kft.	Bonyhád	Vasáru-, festék-, üveg-kiskereskedelem	1 292 541	1 385 421
91.	MÁNYOKI VASVIRÁG Kft.	Szekszárd	Lakó- és nem lakó épület építése	914 289	1 381 758
92.	Nem járult hozzá az adatai közléséhez				
93.	Nem járult hozzá az adatai közléséhez				
94.	AGRÁR-BÉTA Kft.	Dombóvár	Gabonaféle (kivéve: rizs), hüvelyes növény, olajos mag termesztése	1 242 414	1 338 469
95.	Szekszárdi Távhőszolgáltató Nonprofit Kft.	Szekszárd	Gőzellátás, légkondicionálás	1 266 819	1 316 500
96.	Naki Mezőgazdasági Zrt.	Nak	Sertésenyésztés	1 429 017	1 292 951
97.	Nem járult hozzá az adatai közléséhez				
98.	GEOTECHNIKA '84 Kft.	Sióagárd	Folyadék szállítására szolgáló közmű építése	796 952	1 267 328
99.	TSB CUKORRÉPATERMELŐ MEZŐGAZDASÁGI SZÖVETKEZET	Iregszemcse	Gabona, dohány, vetőmag, takarmány nagykereskedelme	1 285 795	1 263 701
100.	Nem járult hozzá az adatai közléséhez				

Forrás: NAV Tolna Megyei Adó és Vámigazgatósága¹

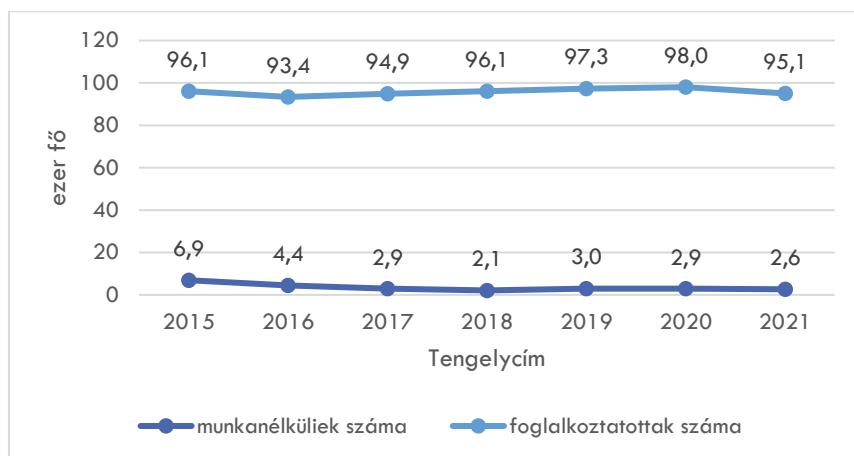
Fontos megyei jellemző, hogy az atomerőművön kívül alig találhatók nagyméretű foglalkoztatók, ezért a mikro-, kis- és középvállalkozások meghatározó szerepet töltenek be.

¹ Adatok: ezer forint, Nny: nem járult hozzá az adatok közléséhez

1.3 Foglalkoztatási helyzet

Tolna megye munkaerőpiaci helyzete az országos átlagnál kissé kedvezőtlenebb, de a megyében az országos tendenciát követve 2020-ig folyamatosan növekedett a foglalkoztatotti létszám és ezzel párhuzamosan csökkent a munkanélküliek száma. Tolna megye a Dél-dunántúli régió legkisebb lakosságú megyéje, de a gazdasági aktivitása meghaladja a régiós átlagot, a foglalkoztatási átlag pedig megközelíti az országos átlagot, a munkanélküliségi átlag pedig jelentősen az országos átlag alatt van. Az alkalmazásban állók átlagkeresete a legmagasabb a régióban, de még így is jóval az országos átlag alatt marad.

4. ábra: A munkanélküliek és foglalkoztatottak száma Tolna megyében, 2015-2021 (ezer fő)

Forrás: KSH adatok alapján AKI

A KSH munkaerő-felmérésének adatai szerint a foglalkoztatottak száma 2021 átlagában 95,1 ezer fő volt, arányuk 71,1%-ot tett ki a 15-64 éves népesség körében, ami az országos átlagnál 2 százalékponttal volt alacsonyabb. Fontos jellemző továbbá, hogy míg országosan 2021-ben 2010-hez képest 18%-kal volt magasabb a foglalkoztatottak száma, addig Tolna megyében a növekedés mértéke csak 6,7%-os volt. A munkanélküliek körébe 2,6 ezer fő tartozott, a munkanélküliségi ráta értéke pedig 2,6%-os volt, szemben az egy évvel korábbi 2,9%-kal. Ezzel a rátaértékkel Tolna megye a 6. helyet foglalja el a legalacsonyabb rátával rendelkező magyar megyék rangsorában. (Az országos átlag a munkanélküliségi rátát tekintve 4,1% volt.)

7. táblázat: Összehasonlító lakónépességi és foglalkoztatási adatok (megye – régió – ország) 2022. I. félév

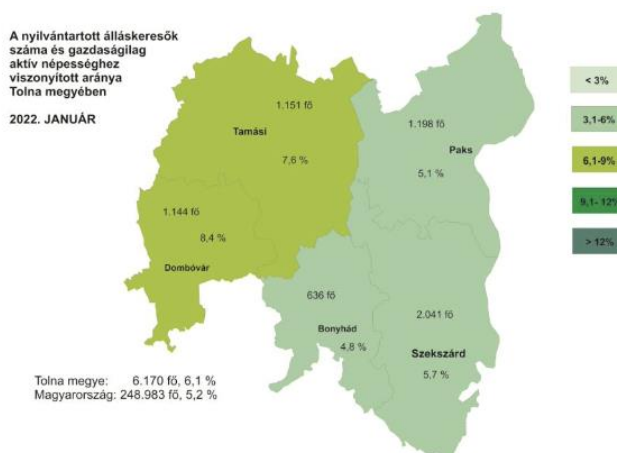
Megnevezés	Baranya	Somogy	Tolna	Dél- Dunántúl	Ország
	megye				
	Lakónépesség				
Népesség száma, ezer fő	354	299	211	864	9 689
Népesség indexe	99	99	99	99	100
Népsűrűség, fő/km²	80	49	57	61	104
	Gazdasági aktivitás				
Aktivítási arány, %	72,5	71,2	74,4	72,6	76,9
Foglalkoztatási arány, %	69,3	66,3	72,4	69,0	74,0
Munkanélküliségi ráta, %	4,5	6,9	2,8	4,9	3,8
	Alkalmazásban állók, keresetek				
Alkalmazásban állók					
száma, ezer fő	86,9	68,8	49,5	205,2	3 206,7
számának indexe	101,6	103,2	102,1	102,3	102,7

Teljes munkaidőben alkalmazásban állók						
havi bruttó átlagkeresete, Ft	421 995		405 381	452 247	423 610	508 279
havi bruttó átlagkeresetének indexe	122,0		120,2	116,7	120,0	121,0
havi nettó átlagkeresete, Ft	280 627		269 579	300 744	281 701	338 005
havi nettó átlagkeresetének indexe	122,0		120,2	116,7	120,0	121,0

Forrás: KSH

Ahogy azt a Tolna Megyei Kormányhivatal statisztikái jelzik, 2022 januárjában Paks, Szekszárd és Bonyhád térségeiben az állás keresők aránya – a gazdaságilag aktív lakosság számához viszonyítva – 4,8-5,7% között alakult, míg a Dombóvári és Tamási járások esetében ez a mutató 7,6 és 8,4%-ot tesz ki (5. ábra). A 3,8 %-os hazai munkanélküliségi rátához képest azonban foglalkoztatási értelemben Tolna megye egésze jelentős elmaradást mutat, így a térség foglalkoztatási felzárkóztatása (főként a Tamási és Dombóvári járások esetében) kiemelt jelentőséggel bír.

5. ábra: Nyilvántartott állás keresők száma Tolna megye járásaiban (2022. január, %)

Forrás: Tolna Megyei Kormányhivatal

A megye foglalkoztatási felzárkózását, a térségi egyensúlytalanságok felszámolását azonban nagyban nehezíti a munkaerő-piaci kereslet és kínálat kiegyenlítetlensége (inkongruencia), mely Tolna megyével hasonló módon az egész vidéki Magyarországot érinti. Mindez azt okozza, hogy a megyében egyszerre van jelen a szinte minden ágazatot érintő, magasabb képzettségi szint iránt irányuló munkaerőhiány, valamint a relatíve magas arányú, főként alacsony képzettséggel rendelkező állás keresők által alkotott munkaerőkínálat, mely az esetek többségében nem teszi lehetővé a munkaerő-piaci (re)integrációt.

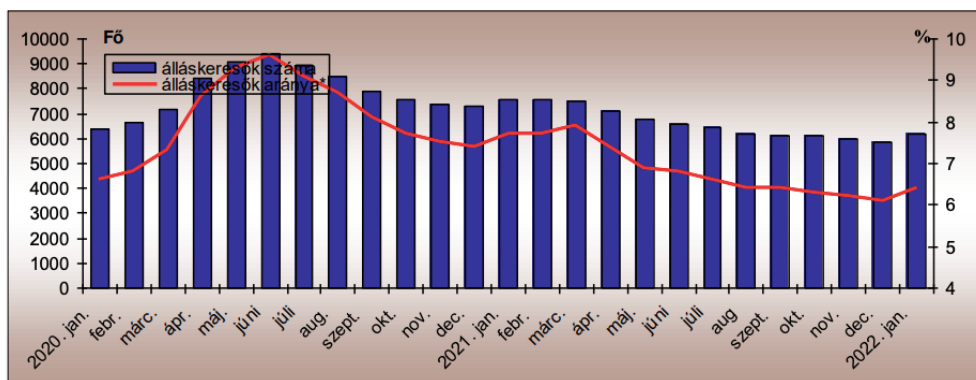
Tolna megyében a helyzetet ráadásul csak nehezíti, hogy a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkező népesség aránya az országos átlagnál közel 5 százalékponttal magasabb, az érettségivel vagy felsőfokú végzettséggel rendelkezőké pedig csaknem 9 százalékponttal alacsonyabb, vagyis a minőségi munkaerőkínálat iránti igények kielégítését még inkább megnehezíti. Így a munkaerő iránti kereslet egy része folyamatosan kielégítetlen marad, a megfelelő képzettséggel rendelkező, jó hozzáállású munkatársakból sok munkáltató nem talál elegendőt.

Pozitívként értékelhetjük ugyanakkor, hogy a koronavírus világjárvány hatására megnövekvő munkanélküliség – az országos trendhez idomulva – tendenciáját nagyságrendileg egy év alatt sikerült mérsékelni. A járvány által okozott gazdasági és egészségügyi restriktciók hatására 2020 januárját követően a megyei munkanélküliség aránya 6,5%-ról 2020 júniusára jóval 9% fölé emelkedett, mely a szigorítások

fokozatos felszámolásának, illetve az oltási kampány kibontakozásának következményeként 2020 decemberére 7% környékére mérséklődött.

Ezt követően, a vírus harmadik hulláma a munkanélküliség arányában egy 2021 márciusáig tartó ismételt, ugyanakkor kisarányú növekedést eredményezett, a 8%-os tetőzést követően azonban a munkanélküliség szintje az év végéig folyamatos csökkenést realizált, elérve ismét a 6%-os (válság előtti) szintet (6. ábra).

6. ábra: A nyilvántartott állás keresők számának alakulása Tolna megyében, 2020. január–2022. január

Forrás: Tolna Megyei Kormányhivatal

Ami a legfrissebb, 2022. januári megyei munkaerőpiaci helyzetképről részletesebben elmondható:

- Tolna megyében a legnagyobb munkaerő-kínálat (2.041 fő) a Szekszárdi térséget jellemezte. Paks térségében 1.198 fő, Dombóvár körzetében 1.144 fő regisztráltat tartottak nyilván, míg Tamási nyilvántartásában 1.151-en szerepeltek. A legkevesebb állás kereső (636 fő) továbbra is a Bonyhádi Járás Foglalkoztatási Osztályának regiszterében volt.
- A nyilvántartott állás keresők Tolna megye gazdaságilag aktív népességének 6,1%-át tették ki, mely megegyezik a december havi arányszámmal, az előző év azonos időszaki arányszámánál pedig 1,7 százalékponttal kevesebb. A Tolna megyei tárgyhavi mutató az 5,2%-os országos átlagnál 0,9 százalékponttal kedvezőtlenebb volt.

Tolna megyében a közfoglalkoztatásban résztvevők éves átlagos létszáma 2021-ben 1.674 fő volt, ez 10,2%-kal volt kevesebb, mint a 2020. évi adat. A közfoglalkoztatottak száma 5 éve folyamatosan mérséklődik, 2016-hoz viszonyítva 2021-ben 64%-kal csökkent a létszám. Az érintettek 45,9%-a az ún. hosszabb időtartamú közfoglalkoztatásban vett részt, a járási startmunka mintaprogramok keretében dolgozók aránya 36,7%-ot, az országos programokba bevontaké 17,4%-ot tett ki.

A közfoglalkoztatásnak kiemelt szerep jut a Tamási járásban, teljes megyei létszám 43,2%-a itt dolgozott.

A közfoglalkoztatottak elsődleges munkaerőpiacra történő kivezetését általánosságban nehezíti a helyi munkalehetőségek hiánya, az utazási lehetőségek korlátozott volta, az iskolázatlanság és szakképzetlenség mellett az is, hogy erre a jelentősen lecsökkentett létszámra az önkormányzatoknak – sok esetben – már ténylegesen szüksége van feladataik ellátásához.

1.4 A projekt területi különbségek csökkentéséhez való hozzájárulása, a megyei forrásallokáció kialakításának szempontjai a területi különbségekre való tekintettel

A területi különbségek azonosításában elsősorban a támogatások intenzitását szabályozó jogszabályi háttér tud kézenfekvő orientációs segítséget nyújtani. A 106/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet a kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet módosítása, a benne meghatározott módszertan szerint, egy komplex mutató segítségével újra közzétette a járások fejlettségük szerinti rangsorát. A komplex mutatót négy mutatócsoport (társadalmi és demográfiai helyzet mutatói, lakás és életkörülmények mutatói, helyi gazdaság és munkaerőpiaci mutatók, valamint infrastruktúra és környezeti mutatók) 24 mutatójának használatával alakították ki.

A komplex mutató által kijelölt fejlettségbeli rangsor emelkedő, vagyis az 1. sorszámú járás tekinthető a legfejletlenebb térségnek. Magyarország 197 járása (beleértve a fővárosi kerületeket is) közül a leginkább leszakadó, a magyarországi népesség 10%-a által lakott, 36 komplex programmal fejlesztendő járás közé Tolna megyéből Tamási járás került, mely a rangsorban a 36. helyen szerepel (8. táblázat). Mivel a megye teljes lakónépessége 215.514 fő (2019), megállapítható, hogy a lakosság 16,6 %-a a leginkább leszakadó, komplex programmal fejlesztendő járásban él.

További 18 járással kiegészülve, az ország népességének 15%-át teszik ki a fejlesztendő járások, ezek között azonban Tolna megyei járást nem találunk. A komplex mutató alapján az 55-109. rangsorszámú járások (melyeknek a komplex mutatójuk 46,68 alatti) tekinthetők a kedvezményezett járásoknak. Közülük egyedül a Dombóvári járás (30.073 fő) található Tolna megyében. E területnek a komplex mutatója az országos átlag alatt van, a fejlettségi rangsorban pedig a 90. helyen található, míg lakossága a megyében élők 14%-át teszi ki.

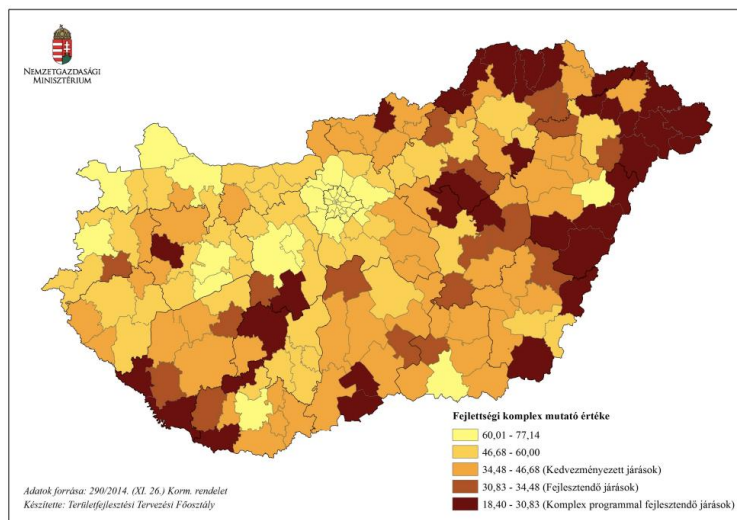
8. táblázat: A Tolna megyei járások fejlettségi rangsorban elfoglalt helyzete a 106/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet alapján

Járás neve	Járás lakosságszáma (2019, fő)	A fejlettségi rangsorszám
Tamási	35.784	36.
Dombóvári	30.073	90.
Tolnai	17.515	110.
Bonyhádi	29.143	121.
Paksi	47.164	128.
Szekszárdi	55.835	138.

Forrás: Magyar Közlöny

Elmondható, hogy gazdasági fejlettségük miatt komplex programmal fejlesztendő vagy fejlesztendő, illetve kedvezményezett kategóriába sorolt Tolna megyei két járás össznépessége 65.857 fő, azaz a megye lakosságának közel egyharmada, 30,5%-a olyan járásokban él, melyek az országos átlagnál gyengébb mutatókkal rendelkeznek. A megye további, az országos átlagnál kedvezőbb helyzetű járásai: a Tolnai (110.), a Bonyhádi (121.), a Paksi (128.) és a Szekszárdi (138.) járások. Az alábbi (9.) ábrán összesítve közöljük a 197 hazai járás besorolását, mely Tolna megye hazai fejlettségi pozícióját egyértelműen megjeleníti.

7. ábra: A magyarországi járások fejlettségi besorolása a komplex fejlettségi mutató alapján

Forrás: Nemzetgazdasági Minisztérium

Tekintettel arra, hogy a fentiekben bemutatott mutatók tekintetében Tolna megye fejlettségi megosztottsága egyértelműen tetten érhető, stratégiai fontosságú, hogy a foglalkoztatási paktum keretében megvalósítandó tevékenységek a területi kiegyenlítődés célkitűzéseit fokozottan támogassák. Éppen ezért a tevékenységek tervezése és megvalósítása során a konzorcium kiemelt figyelmet fordít arra, hogy a kedvező hatásokból a teljes paktum-terület részesüljön. A források teljesen kiegyensúlyozott eloszlása nem elvárható és nem vállalható, mivel mind a potenciális munkaadók, mind a rendelkezésre álló munkavállalók területileg koncentráltan helyezkednek el, de biztosítani kell, hogy minden érintett szereplő – legyen szó akár munkavállalóról, akár munkaadóról – egyenlő eséllyel vegyen részt a programban, ami lehetőséget nyújt arra, hogy a különböző gazdasági, társadalmi és munkaerőpiaci mutatókban kirajzolódó területi különbségek csökkenjenek a következő relációkban:

- járásokon belül a járásszékhelyek és az egyéb városok, települések között,
- a paktum-területen belül az egyes járások, járásszékhelyek között,
- a megyén belül a paktum-terület és a megyei jogú városok között,
- az országon belül a megyei szinten.

1.5 A Tolna megyei foglalkoztatási paktum (TOP-5.1.1-15-TL1-2016-00001) projekt eredményeinek összességé

A 2022. október 31-i záró mérőföldkövel megvalósulás alatt álló Tolna megyei foglalkoztatási paktum implementálása konzorciumi formában történik. A konzorcium tagjai a Tolna Megyei Kormányhivatal, a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal, a Tolnáért – Tolna Megyei Térségfejlesztési Nonprofit Közhasznú Kft., valamint a Kék-Madár Alapítvány. A konzorcium vezetője a Tolna Megyei Önkormányzat, felelőssége és alapvető feladata a paktumszervezet létrehozása és működtetése, a projekt teljes szakmai megvalósítása. A megyei önkormányzat kulcs partnere a Tolna Megyei Kormányhivatal, amely biztosítja a munkaerőpiaci eszközöket, támogatásokat a célcsoport és a foglalkoztatók részére. A Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal koordinálja a projektet és működteti a projektmenedzsmentet. A Tolnáért – Tolna Megyei Térségfejlesztési Nonprofit Közhasznú Kft. feladata a paktum iroda működtetése, fórumok, egyeztetések szervezése, együttműködések kialakítása, a projekt rész-tevékenységeinek végrehajtása.

Ebben a szerepkörben a Tolnáért – Tolna Megyei Térségfejlesztési Nonprofit Közhasznú Kft. feladata, hogy támogassa a szociális gazdaság fejlődését, valamint munkaerőpiaci, képzési és foglalkoztatási programokat dolgozzon ki és valósítsa meg. Közreműködik stratégiai jelentőségű megyei vállalkozási fejlesztések

munkaerő-igényének kielégítésében. Hozzájárul a programjában megfogalmazott célokhoz, és az abban vállalt indikátorok teljesítéséhez. Közvetlen feladatuk a helyi képzési és foglalkoztatási programok támogatása, tevékenységi körük, eredményességük és hatékonyságuk növelése, továbbá a foglalkoztatás helyi szintű akciótervek megvalósításával való bővítése, az álláskereső munkához juttatása, teszi mindezt a Tolna Megyei Szakképzési Centrum, a Tolna Megyei Kormányhivatal, valamint a Tolna Megyei Kereskedelmi és Iparkamara együttműködésével.

A projektiroda az elmúlt évek alatt 2 db partnerségi találkozót tartott, az együttműködési megállapodás ünnepélyes aláírásának és a partnerség bővítése (újonnan belépő tagszervezetek) alkalmából. Összesen 14 db szakmai rendezvény került megrendezésre, ebből 7 db Vállalkozói workshop és 5 db Pályaorientációs rendezvény formájában, valamint 2 db kiemelt rendezvény a „Kalandörület” online pályaorientációs vetélkedő, a pályaválasztás előtt álló 7-8. osztályos diákok számára. Emellett folyamatos Irányító csoport üléseken, konzorciumi üléseken és megyei paktumok regionális értekezletén vesz részt.

A munkaerőpiaci szolgáltatások ellátására a jelentős szakmai tapasztalattal rendelkező Kék Madár Alapítvány került bevonásra. Az alapítvány szerepvállalásával biztosítja, hogy azok, akik a munkaerőpiacra való belépés tekintetében fokozott nehézségekkel szembesülnek, személyre szabott segítséget kapjanak hátrányaik leküzdéséhez, foglalkoztathatóságuk javításához és az elhelyezkedéshez. Tekintettel arra, hogy Tolna megyében az országos átlagnál is magasabb a munkanélküliségi ráta, míg a munkanélüliek között magas az alacsony képzettséggel rendelkezők aránya, így a program átfogó célja a foglalkoztathatóság és foglalkoztatás növelése. A projekt megvalósítása során a közvetlen cél, hogy az együttműködés keretében olyan képzési és foglalkoztatási programok megvalósítására kerüljön sor, melyek a munkaerőpiac bővítéséhez, a célcsoportok képzéséhez, elhelyezkedéséhez és a szereplők együttműködésének erősítéséhez szükségesek.

A fejlesztés szintén hozzájárul a megyei stratégiai célok eléréséhez, a gazdaság fejlődéséhez szükséges szakemberállomány biztosításhoz, és ezzel párhuzamosan a hátrányos helyzetű munkavállalók aktivizálásához. A konzorcium projekt céljait egyrészt a munkaerő minőségének és foglalkoztathatóságának javításával, illetve munkaerőpiaci hátrányainak csökkentésével, másrészt a munkaerő minőség és tudás fejlesztésével kívánja megvalósítani. A megyei paktum ugyanakkor további ernyőszervezeti feladatokat is ellát a megyében működő helyi tevékenységek vonatkozásában, biztosítva a szakmai támogatást, a monitoring tevékenységet és a koordinációt.

A Tolna megyei foglalkoztatási paktum kiemelt projekt keretében rendelkezésre álló forrásból, képzések és munkaerőpiaci szolgáltatások segítségével összesen, a módosított támogatási szerződés értelmében 1.198 fő (eredetileg 1.051 fő) hátrányos helyzetű álláskereső és inaktív személy munkaerőpiaci (re)integrációját valósítja meg, ugyanakkor előkészíti, segíti a helyi foglalkoztatási és gazdaságfejlesztési kezdeményezéseket, és biztosítja a megyei szintű koordinációt.

A Kék Madár Alapítványszakmai beszámolójának tapasztalatai alapján elmondható, hogy a szervezet szakemberei a járványügyi helyzetre tekintettel 2021 januárjában a korábbi hónapokhoz hasonlóan, a személyes érintkezést kerülve, a munkaerőpiaci szolgáltatások nyújtását elsősorban telefonon, elektronikusan látták el. A személyes találkozásokra főként az előzetes időpontfoglalást követően ügyfélfogadásaikon tudták megtartani. A szolgáltatási tevékenység ebben az időben elsősorban telefonos és elektronikus úton valósulhatott meg.

A munkaerőpiaci folyamatokhoz igazodva, a téli és a tavaszi időszakban az álláskereső motivációjának megtartására került a hangsúly, valamint további képzéseken való részvételét kezdeményezték a szolgáltatáskérőknek. Az ismételt lezárások sajnos további akadályokat jelentettek a munkájukat elvesztő emberek sikeres elhelyezkedésében. A munkaerőpiac vérkeringésének lelassulása sajnos a szakemberek és az ügyfelek számára is az elmúlt időszakhoz képest nagyobb kihívást jelentett.

A paktum munkaerőpiaci szolgáltatásnyújtásainak elemei ügyfelenként egyénileg kerültek kiválasztásra, a munkaerőpiacra való belépés érdekében. Új ügyfelek esetében az első találkozás során a kapcsolatfelvételen túl az első beszélgetés során kerültek kiválasztásra a szolgáltatások, valamint egyéni fejlesztési terv az első

találkozás után készülhetett el. Ezt követően a szakemberek a tanácsadási naplóban rögzítették azokat a szolgáltatásokat, amiket igénybe tudtak venni az ügyfelek, valamint rögzítésre kerültek azok a fejlesztésre kiválasztott területek, célok, ehhez kapcsolódó tevékenységek, melyek támogatást nyújthatnak az ügyfelek részére a munka világába történő sikeres be vagy visszalépésben.

9. táblázat: Indikátor tábla Tolna megyei foglalkoztatási paktum (2022. szeptember)

Azonosító	Indikátor neve	Tervezett célérték 2018. október 31. (fő)	Tervezett célérték projekt zárás (fő)	Teljesült érték Férfi (fő)	Teljesült érték Nő (fő)	Összesen
PR25	A foglalkoztatási paktumok keretében álláshoz jutók száma	92	597	243	403	646
PR26	A foglalkoztatási paktumok keretében álláshoz jutók közül a támogatás után hat hónappal állással rendelkezők száma	60	316	149	229	378
PO25	A foglalkoztatási paktumok keretében munkaerőpiaci programokban résztvevők száma	210	1160	491	707	1198
-----	Képzést sikeresen befejezők száma	Célérték nélkül	Célérték nélkül	2	9	11
-----	A munkaerő-piaci programot sikeresen befejezők száma	Célérték nélkül	Célérték nélkül	431	642	1073

A megyei programban 2022 szeptemberig összesen 1.198 fő vett részt. A foglalkoztatási paktumok keretében 646 fő jutott álláshoz, s közülük a támogatást követően 6 hónappal is állással rendelkezők száma 378 fő. Képzésben 17 fő vett részt és 11 fejezte be sikeresen. Vállalkozóvá válás elősegítésében 2 főnél tudott a megyei paktum konzorcium aktívan közreműködni. A Tolna megyei foglalkoztatási paktum mellett helyi szinten Szekszárd Megyei Jogú Városban és térségében, járási szinten pedig bonyhádi járásban és a bombóvári-tamási járásban voltak a paktum partnerséget támogató projektek, ezek mostanra már lezárultak.

Tekintettel arra, hogy a TOP-5.1.1-15-TL1-2016-00001 keretében elindított megyei foglalkoztatási paktum projekt a hosszabbításokat követően 2022. október 31-én zárul, ezért a 2022. július 1-én induló új, TOP Plusz-3.1.1-21 foglalkoztatási paktum 4 hónapos átfedésben lesz a kifutó fázisban tartó elődprojekttel, területi hatálya a megye egész területére kiterjed, az új időszakban már nem lesznek időben párhuzamosan futó, a TOP Plusz által támogatott helyi paktum projektek.

Ezzel kapcsolatban hangsúlyozandó, hogy habár az új projekt tevékenységei hatványozottan építenek az elődprojekt keretében elért eredményekre, a két projekt párhuzamosan futó tevékenységei nem mutatnak összefüggést, kettős finanszírozásra nem kerül sor. Az elődprojekt 2022. október 31-i zárása azért szükséges, mert a célcsoportok esetében a támogatást követően 6 hónappal is állásban lévőek száma (mint célindikátor) csakis így biztosítható. Ezen kívül, a projektkonzorcium más tevékenységet, vagy költségelszámolást nem tervez, így a projekt operatív értelemben befejezettnek tekinthető.

Az új, TOP Plusz által finanszírozandó paktum projekt (Foglalkoztatási Partnerség Tolna megyében) esetében ez az átmeneti időszak az előkészítésről fog szólni, mely alatt a szakmai dokumentumok elkészítéséhez

szükséges beszerzési eljárások előkészítése, lebonyolítása, valamint a dokumentumok – részbeni – elkészítése, a partnerség létrehozása fog megtörténni. Mindezzel párhuzamosan, a paktumiroda és a menedzsment feladatok ellátásának biztosítása érdekében ez idő alatt személyi költségek elszámolása valósul meg. Az Irányító Hatóság iránymutatása értelmében bevonások, szakmai megvalósítás (B projektrész) csak a jóváhagyott foglalkoztatási stratégia birtokában kezdődhet meg, mely dokumentum csak 2022. október 31. után fog rendelkezésre állni, vagyis a szakmai megvalósítás az elődprojekt hivatalos lezárását követően fog megkezdődni.

2. Célcsoport demográfiai/szociális/egészségügyi/stb. jellemzőinek bemutatása

2.1 A projekt közvetlen célcsoportjai

A munkaerőpiaci hátrányok és a kirekesztődés kockázata fokozottabban érint egyes csoportokat, a projekt közvetlen célcsoportját elsősorban e munkanélküli/álláskereső személyek alkotják. Főként hátrányos helyzetben vannak az alacsony iskolai végzettségű emberek, a romák, bizonyos demográfiai csoportok, elsősorban életciklushoz köthetően (közéjük tartoznak a fiatalok és az 50 év feletti munkavállalók, a gyermeket vállaló nők), a megváltozott munkaképességűek. A tartós leszakadás veszélye különösen sújtja a tartósan munka nélkül lévőket, akiknek döntő része csak ideiglenes foglalkoztatást biztosító, közfoglalkoztatási programokon keresztül jut foglalkoztatási lehetőséghez. A hátrányos helyzetű célcsoportok munkaerőpiacra való visszatérését, a célcsoportok munkába állásának esélyének növelését a foglalkoztathatóság fejlesztését célzó képzések, a munkába álláshoz szükséges kompetenciák megszerzését segítő, személyre szabott munkaerőpiaci és mentori szolgáltatások, valamint az elhelyezkedést segítő, foglalkoztatáshoz nyújtott támogatások révén segítik elő, figyelembe véve az egyes eltérő célcsoporti igényeket, a helyi munkaerőpiaci sajátosságokat.

A projekt célcsoportjait az alábbi társadalmi rétegek alkotják:

- 55. életévüket betöltött álláskereső,
- lakóhelyükből adódó hátránnyal küzdő álláskereső (a 290/2014. (XI.26.) Korm. rendelet szerinti kedvezményezett eljárás: Tamási és a Dombóvár járás),
- inaktívak.

A projekt célcsoportjai a Tolna Megyei Kormányhivatal, valamint az Innovációs és Technológiai Minisztérium Foglalkoztatáspolitikáért Felelős Államtitkárságának egyeztetésével, utóbbi jóváhagyásával kerültek meghatározásra.

A TOP_Plusz-3.1.1-21 projekt közvetett célcsoportjába az alábbiak tartoznak:

- megyei jogú városok önkormányzata és érintett helyi önkormányzatok,
- megyei kereskedelmi és iparkamara,
- megyei agrárkamarak,
- a megye területén működő foglalkoztatók (vállalkozások és egyéb szervezetek),
- megyei civil és non-profit szféra, szociális szövetkezetek, kisebbségi önkormányzatok,
- megyei munkaadói és munkavállalói érdekképviselések (kiemelten hátrányos helyzetűek),
- jelentősebb szakképző intézmények, felnőtt- és egyéb képzők, felsőoktatási intézmények, kutatóhelyek,
- területfejlesztési és innovációs ügynökségek, gazdaságfejlesztési szervezetek,

- megyei HACS-ok képviselői.

A fentiekben meghatározott célcsoportok megjelölése során a projekt megvalósító konzorcium az alábbi négy szempontot kívánja egy időben érvényesíteni:

- A célcsoport által megjelölt állás keresők és inaktívak hátrányos munkaerő-piaci helyzete, és segítségben részesítésük szükségessége egyértelműen megállapítható.
- A viszonylag magas szinten előírt indikátorok csak akkor teljesíthetők, ha megfelelő számú potenciális résztvevőt fednek le a célcsoportok.
- A célcsoportok meghatározása a lehető legkevesbé jelentsen akadályt a GINOP Plusz projektek megvalósítása során, figyelembe véve azt az előírást, hogy ugyanezen kritériumok alapján oda nem vonhatók be állás keresők.
- A célcsoportok definíciója alapján egyértelműen megállapítható legyen minden egyén esetében, hogy megfelel-e a programba vonás feltételeinek.

A megfogalmazott célok elérése érdekében a konzorcium a következő eszközöket alkalmazza:

- információszolgáltatás, állás közvetítés, mentorálás, továbbképzés és átképzés, vállalkozóvá válás támogatása, lakhatási támogatás, bérköltség támogatások, tanácsadás, gyakorlatban hasznosítható információszolgáltatás (telefon, weboldal), egyéni mentorálás, PR-kampány.

A projekt megvalósítása során a konzorcium szintén kiemelt hangsúlyt helyez arra, hogy csak olyan munkáltatók kaphassanak foglalkoztatási célú támogatást, amelyek megfelelő és méltányos munkakörülményeket biztosítanak munkavállalóik számára.

A GYES-ről, GYED-ről visszatérő kisgyermekes szülők munkába állása során a projekt figyelembe veszi az atipikus foglalkoztatási formák által nyújtott lehetőségeket, ezzel megkönnyítve a fiatal anyukák munkaerő-piaci reintegrációját, a munkahely és a családi élet összehangolása során keletkező kihívásaik kezelését.

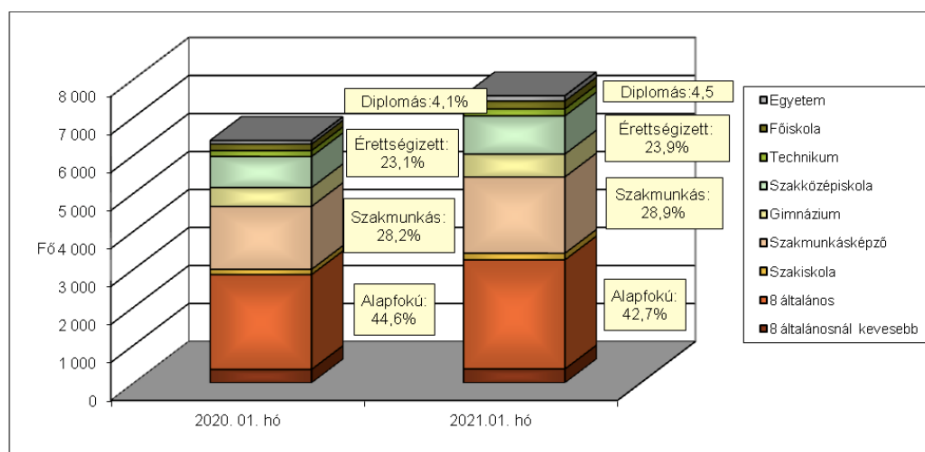
A program során a konzorcium szintén külön figyelmet szentel a fogyatékkal élők és a megváltozott munkaképességűek foglalkoztatási lehetőségeinek feltérképezésére, számukra a képességeiknek megfelelő, méltányos munkahelyek felkutatására és munkaerőpiaci reintegrációjuk elősegítésére.

2.2 Az állás keresők legfontosabb jellemzői

A projekt célcsoportjainak munkaerő-piaci helyzete kapcsán a rendelkezésünkre álló – legutóbbi – kormányhivatali és KSH statisztikák alapján a következő fontosabb megállapításokat fogalmazhatjuk meg:

- az állás keresők legnagyobb hányadát (43%) az alapfokú végzettséggel rendelkező személyek alkotják
- az általános iskolai végzettséggel rendelkező állás keresők részaránya 39%
- szakmunkás képesítéssel az állás keresők további 29%-a rendelkezik, míg érettségivel 24%-uk bír
- felsőfokú végzettség megléte az állás keresők csupán 4,5%-ának esetében mondható el, mely egyértelműen jelzi a minőségi munkaerő kínálat iránti fokozott foglalkoztatói igény meglétét.

8. ábra: Az álláskereső iskolai végzettség szerinti összetétele Tolna megyében

Forrás: Tolna Megyei Kormányhivatal

Megyei átlagban – 2021 januári adatok szerint – az álláskereső 28,7%-a 50 évnél idősebb, vagyis a munkaerő kínálat közel egyharmada idősebb személyekből áll, mely ugyanakkor kedvezőbb megyei helyzetképet mutat a 33,7%-os országos átlaghoz viszonyítva (10. táblázat). Ebben a tekintetben a legkedvezőtlenebb helyzet a Tamási járást érinti, ahol az álláskereső 33,2%-a tekinthető 50 évnél idősebb személynek, vagyis a térség munkaerő kínálatát az előregedés demográfiai trendje fokozottan érinti. A 12 hónapnál tartósabb munkanélküliség megyei aránya 26,1%-on áll, mely 2 százalékponttal marad el a hazai átlagtól. Itt a Paksi járás tekinthető a leghátrányosabb térségnek, mivel a járás esetében az egy évnél tartósabban állást kereső személyek aránya 29,1%-ot tett ki.

Tolna megye foglalkoztatási helyzete azonban a szociális ellátásban részesülők és a pályakezdők tekintetében az országos átlaghoz viszonyítva kedvezőtlenebbnek tekinthető. A Megyei Kormányhivatal kimutatásai szerint ugyanis a megyében szociális ellátásban részesülő álláskereső aránya 27,3%-ot tesz ki, 2 százalékponttal meghaladva a 25,1%-os nemzeti átlagot. A járások viszonylatában ebben az összehasonlításban szintén a Paksi járás tekinthető a leghátrányosabb helyzetűnek, mivel itt a mutató értéke 35,7%-on áll.

A pályakezdő álláskereső megyei arányát vizsgálva pedig elmondható, hogy míg országos összesítésben a pályakezdő fiatalok összesen 7,4%-os részaránnyal bírnak az álláskereső csoportján belül, addig ez az arány Tolna megyében 9,3%-on áll. Ebben a kategóriában a megye legelmaradottabb területét a Bonyhádi járás adja, ahol a pályakezdő álláskereső aránya 11,4%.

10. táblázat: Az álláskereső fontosabb jellemzői Tolna megyében (2021. január)

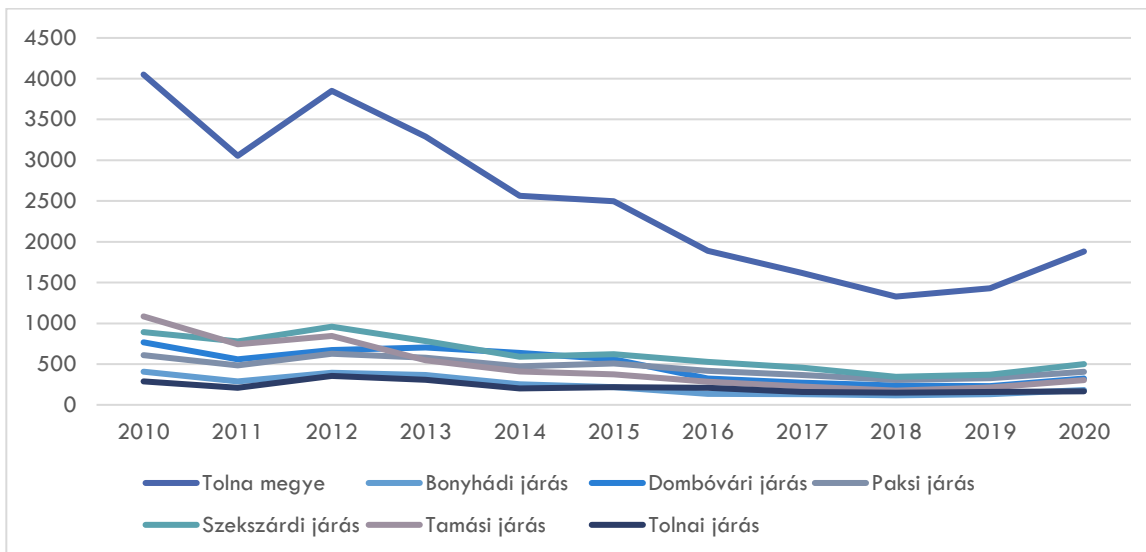
Járási Foglalkoztatási Osztály	Legfeljebb általános iskolát végzetek	50 év feletti	Több mint 12 hónapja folyamatosan regisztráltak	Szociális ellátásban részesülők (EGYT, FHT)	Pályakezdők
aránya a nyilvántartott álláskereső körében, 2021. január					
Bonyhádi	29,7%	24,3%	22,7%	19,9%	11,4%
Dombóvári	42,0%	27,4%	26,7%	30,0%	7,8%
Paksi	46,1%	29,9%	29,1%	35,7%	10,3%
Tamási	48,7%	33,2%	22,6%	21,0%	8,3%
Szekszárdi	42,4%	27,5%	27,3%	27,3%	9,5%
Tolna megye	42,7%	28,7%	26,1%	27,3%	9,3%
Magyarország	39,2%	33,7%	28,1%	25,1%	7,4%

Forrás: Tolna Megyei Kormányhivatal

Az egy évnél hosszabb ideje állást kereső személyek kapcsán fontos hangsúlyozni, hogy számuk megyei szinten 2012 óta – nagyrészt a közmunkaprogramnak és a nemzetgazdaság fellendülésével járó erősödő foglalkoztatásnak köszönhetően – 2012 és 2018 között csökkenő tendenciát mutatott, melynek következtében az egy éven túli álláskeresők csoportjához tartozók száma 3.850 főről 1.328 főre mérséklődött (9. ábra).

A közmunkaprogram intenzitásának csökkenésével, illetve a koronavírus járvány negatív foglalkoztatási hatásainak köszönhetően azonban ezen személyek száma Tolna megyében 1.880 főre növekedett, vagyis a hosszan tartó álláskereső által okozott foglalkoztatási kihívás jelentősége ismételten fokozódik.

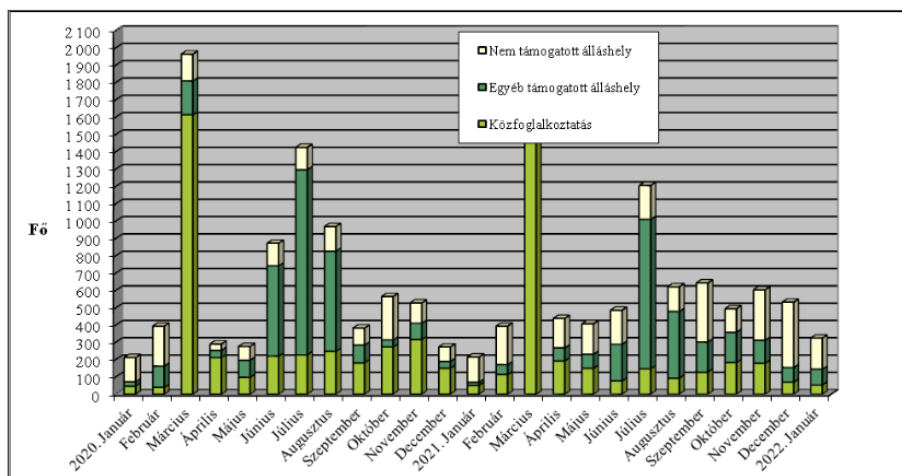
9. ábra: Az egy évnél hosszabb ideje állást keresők számának alakulása Tolna megyében (fő)

Forrás: KSH

A megyei foglalkoztatás szerkezetében a közfoglalkoztatás és az egyéb foglalkoztatási támogatások (pl. bértámogatás, mobilitási támogatások) stratégiai fontosságúak. Mindezt, vagyis a közmunkaprogram és a foglalkoztatási támogatások segítségével létrehozott új munkahelyek jelentőségét a megyei kormányhivatal statisztikái egyértelműen alátámasztják. A koronavírus járvány negatív foglalkoztatási hatásainak mérséklése érdekében bevezetett kormányzati bértámogatási sémáknak, illetve a közmunkaprogram időszakosan újrainduló foglalkoztatási programjainak következtében 2020 során Tolna megyében az újonnan létrejövő munkahelyek döntő többsége ezekhez a támogatásokhoz volt köthető (10. ábra). 2021 utolsó negyedétől azonban a nem támogatott új állások részaránya erősödő trendet mutat, mely a munkaerőpiac válság utáni konszolidációját jelzi. A megyei kormányhivatal kimutatása szerint 2022 januárjában a nem támogatott munkahelyek többsége a feldolgozóipar (96 álláshely), az építőipar (49 álláshely), a kereskedelem, gépjárműjavítás (15 álláshely), valamint a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység (10 álláshely) területén jött létre.

10. ábra: Az újonnan létrejövő munkahelyek megoszlásának alakulása Tolna megyében, álláshelytípus szerint (fő)

Forrás: Tolna Megyei Kormányhivatal

Ugyanerre a következtetésre juthatunk, ha az aktív foglalkoztatáspolitikai támogatásokban részesülők számának alakulása mellett megvizsgáljuk az álláskeresői és szociális ellátásban részesülő álláskeresői számának időbeli változását. Ebből szintén kiderül, hogy a támogatott álláskeresői száma 2013-2015 óta egészen 2019-ig kismértékű mérséklődést mutatott. A koronavírus járvány következményeként azonban 2019-et követően a támogatott álláskeresői száma ismételtelen növekedni kezdett, mely várhatóan a 2022-es évtől – a munkaerőpiaci konszolidáció eredményeként – visszatér a 2019. előtti trendhez.

2.3 A potenciális munkaerő tartalék kérdésköre

A hátrányos megyék esetében a célcsoport bővíthetősége érdekében mindig felmerül, hogy a munkanélküliek és a jelenleg gazdaságilag inaktívak köréből milyen számban lehet munkaerőt biztosítani az elsődleges munkaerőpiac részére, illetve, hogy mely területeken és milyen beavatkozások esetén van erre a legnagyobb esély.

A KSH által közölt definíció szerint potenciális munkaerő-tartaléknak tekintendők az ILO-munkanélküliek mellett mindazon inaktív személyek, akiknél – az ILO-munkanélküliségre vonatkozó hármass definíciójából – vagy az aktív munkakeresés, vagy a két héten belüli rendelkezésre állás kritériuma nem teljesül. További tartaléknak számítanak az alulfoglalkoztatottak, vagyis azok, akik teljes munkaidős állás hiányában kényszerülnek részmunkaidőben dolgozni.

Tolna megyében 2021-re vonatkozóan a KSH 5.036 főben határozta meg a potenciális munkaerőtartalékba tartozók számát. Közülük 51,1% volt munkanélküli és 48,9% inaktív státuszú. A munkaerő-felmérés ezen adatairól további részletek nem érhetők el. (Leginkább közelítő adatnak a nyilvántartott álláskeresői összetétele tekinthető, amelyről az előző pontban számoltunk be.)

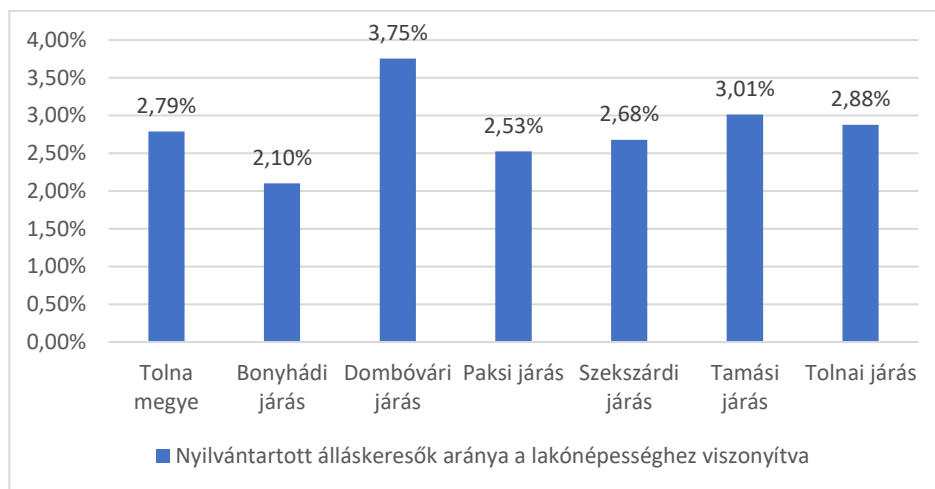
Tolna megyében a 15-64 éves népesség körében a gazdaságilag inaktívak aránya 2021-ben 27%-ot tett ki, ami az országos átlagnál 3,2 százalékponttal magasabb. Erre vonatkozó járási szintű friss statisztikai adatok nem állnak rendelkezésre, azonban az alábbiakban részletezett módszertan alapján megbízható következtetésekre juthatunk.

2.4 Járási szintű inaktivitás vizsgálata

2021-ben a következő három járásban a legmagasabb a nyilvántartott álláskeresői száma: Dombóvári járás,

Tamási járás, Tolnai járás. A megyei átlag (2,79%) alatt csak a Szekszárdi, a Paksi és a Bonyhádi járás végez.

11. ábra: Nyilvántartott álláskeresők aránya a lakónépességhez viszonyítva, 2021. (százalékos arány)

Forrás: KSH, saját szerkesztés

A járási szintű inaktivitást különös hangsúllyal szükséges megvizsgálni. Amennyiben a járási szintű inaktivitási arány meghaladja az adott megye inaktivitási arányát akkor a foglalkoztatást támogató tevékenységek tervezése kötelező az adott járásban.

A járási szintű inaktivitásról a KSH 2011 évi népszámlálási adatai a legfrissebbek, a 2016 évi mikrocenzus esetében csak megyesoros adatok érhetőek el, a KSH által készített egyéb munkaerő-piaci felmérésekből származó adatok validitási problémák miatt nem alkalmazhatóak járási szintre.

Az elavult adatok miatt megvizsgáltuk a korrelációt a 2011 évi járási szintű nyilvántartott álláskeresők száma és az inaktívak száma között.

A korreláció kölcsönös kapcsolatot jelent, a két változó kapcsolata közötti erősség mérésére szolgál. A korreláció értéke minimum -1 és maximum 1 között mozoghat. Amennyiben a korreláció értéke 1, akkor a két változó között tökéletes egyenes arányosság áll fent, ha 0, akkor nincs kapcsolat a két változó között, azaz függetlenek egymástól. -1 értéket abban az esetben vesz fel, ha a két változó között összhang van, azonban a kapcsolat jellege fordított arányosság.

11. táblázat: Lakónépesség, nyilvántartott állás keresők, inaktívak Tolna megyében, 2011.

Terület	Mutatók						
	Lakónépesség száma (fő)	Nyilvántartott állás keresők száma összesen (fő)	Nyilvántartott állás keresők aránya a lakónépességhez viszonyítva	Inaktívak száma összesen (fő)	Inaktívak aránya a lakónépességhez viszonyítva	Inaktívak száma nyugdíjasok és járadékosok nélkül (fő)	Inaktívak (nyugdíjasok és járadékosok nélkül) aránya a lakónépességhez viszonyítva
Tolna megye	231 533	13 837	5,98%	76 964	33,24%	10 408	4,50%
Bonyhádi járás	31 796	1 509	4,75%	11 037	34,71%	1 294	4,07%
Dombóvári járás	32 603	2 297	7,05%	11 481	35,21%	1 565	4,80%
Paksi járás	49 846	2 410	4,83%	15 290	30,67%	2 032	4,08%
Szekszárdi járás	59 758	3 133	5,24%	18 855	31,55%	2 486	4,16%
Tamási járás	39 133	3 285	8,39%	14 012	35,81%	2 235	5,71%
Tolnai járás	18 397	1 203	6,54%	6 289	34,18%	796	4,33%

Forrás: KSH, saját szerkesztés

A 2011 évi adatok alapján a két változó – nyilvántartott állás keresők és inaktívak száma - között rendkívül erős és pozitív korreláció van (korrelációs együttható értéke 0,84). Ezt követően megvizsgáltuk a nyilvántartott állás keresők lakónépességhez viszonyított aránya és a lakónépességhez viszonyított inaktívak (nyugdíjasok és járadékosok nélkül) aránya közötti korrelációt járási szinten. A két változó között ebben az esetben is rendkívül erős és pozitív együtt járás van (a korrelációs együttható: 0,94).

12. táblázat: Lakónépesség, nyilvántartott állás keresők száma Tolna megyében, 2021.

Terület	Mutatók		
	Lakónépesség száma (fő)	Nyilvántartott állás keresők száma összesen (fő)	Nyilvántartott állás keresők aránya a lakónépességhez viszonyítva
Tolna megye	211 172	5 891	2,79%
Bonyhádi járás	28 416	597	2,10%
Dombóvári járás	29 515	1 108	3,75%
Paksi járás	46 571	1 177	2,53%
Szekszárdi járás	54 259	1 453	2,68%
Tamási járás	35 175	1 060	3,01%
Tolnai járás	17 236	496	2,88%

Forrás: KSH, saját szerkesztés

A 2021. évi KSH adatok alapján Tolna megyében 2,79% a nyilvántartott állás keresők aránya a lakónépességhez viszonyítva, a megyei átlagot 3 járás haladja meg: a Dombóvári járás, (3,75%), a Tamási járás (3,01%) és a Tolnai járás (2,88%).

A fentiek alapján következtetésképpen a 2021. évi nyilvántartott álláskeresők járási szintű adatai alapján azt mondhatjuk, hogy Tolna megyében a Dombóvári járás, Tamási járás, Tolnai járás esetében magasabb az inaktivitási arány a megyei inaktivitási aránynál, így legalább ezekben a járásokban FET tervezése kötelező. Ezt a 2022 évi népszámlálás adatainak feldolgozottságát követően aktualizálni szükséges.

3. Következtetések (helyzetértékelés, SWOT)

3.1 SWOT analízis

A korábbi fejlesztési dokumentumokból, a helyzetelemzés adataiból kiindulva és a szakértők által jelzett észrevételek, illetve vélemények alapján elkészítettük a megyére vonatkozó, foglalkoztatási jellegű SWOT elemzést, amelynek során összegyűjtésre kerültek a megyére vonatkozó erőforrások, a külső környezet által kínált lehetőségek, illetve megfogalmazásra kerültek azok a hiányosságok, illetve kockázatok, amelyeket mindenképpen szükséges számba venni a stratégia tervezésekor.

Módszertanilag a SWOT analízis során a külső és belső tényezők megkülönböztetésekor belső tényezők azok, amelyek a stratégia keretében és időtávjában befolyásolhatók, míg külső tényezők azok, melyeket a stratégia keretében nem tud befolyásolni. A kedvező belső tényezők az „erősségek”, míg a kedvezőtlenek a „gyengeségek”. A kedvező külső tényezőket „lehetőségek”-nek, a kedvezőtleneket „veszélyeknek” nevezzük.

Tolna megye munkaerőpiaci helyzete az országos átlagnál kissé kedvezőtlenebb. A megyén belül jelentős területi eltérések érhetők tetten a gazdasági fejlettség és a munkaerőpiaci helyzet tekintetében. A nyugati, hagyományosan inkább agrárjellegű térségek, Tamási és Dombóvári járás helyzete lényegesen kedvezőtlenebb, mint az iparosodottabb Paksi és Bonyhádi járásoké. A Szekszárdi és Tolnai járás mutatói a megyei átlagot közelítik, ezen belül viszont a megyeszékhely és közvetlen környéke sokkal jobb mutatókkal rendelkezik, mint a többi település. Tamási térségében a munkanélküliség kezelésében jelenleg jelentős szerep jut a közfoglalkoztatásnak.

Az elmúlt évek gazdasági növekedése és az ezzel párhuzamosan jelentkező foglalkoztatás-bővülés Tolna megyei mértéke jelentősen elmarad az országos átlagtól. Fontos megyei jellemző, hogy az atomerőművön kívül alig találhatók nagyméretű foglalkoztatók, ezért a mikro-, kis- és középvállalkozások meghatározó szerepet töltenek be.

A megyében csak egy jelentős nagyberuházásról van információ, ez a Paks2 atomerőmű beruházáshoz kapcsolódik. Pillanatnyilag nem belátható, hogy az ehhez közvetlenül kapcsolódó munkaerő-szükséglet mekkora hányadát lehet magyar munkavállalókkal kielégíteni, emellett az ütemezés is bizonytalanná vált.

A megyén belül jelentős területi eltérések érhetők tetten a gazdasági fejlettség és a munkaerőpiaci helyzet tekintetében. A nyugati, hagyományosan inkább agrárjellegű térségek, a Tamási és Dombóvári járás helyzete lényegesen kedvezőtlenebb, mint az iparosodottabb Paksi és Bonyhádi járásoké.

A Szekszárdi és Tolnai járás mutatói a megyei átlagot közelítik, ezen belül viszont a megyeszékhely és közvetlen környéke sokkal jobb mutatókkal rendelkezik, mint a többi település. Mindezt megfelelően szemlélteti a Tolna megyei járások álláskeresői mutatói.

A SWOT elemzés a stratégiaalkotás folyamatának egyik lépése a helyzetértékeléshez használt legismertebb és legelterjedtebb eszköz. Az elemzés segítségével felmérhetjük a térség aktuális helyzetét, potenciális akadályozó tényezőit és lehetőségeit.

A SWOT angol mozaikszó, amely 4 szó kezdőbetűiből áll össze.

- Strengths – erősségek- belső tényezők, olyan pozitív dolgok, amik jól működnek, és van rá hatásunk, hogy még jobban működjenek.

- Weaknesses – gyengeségek- belső tényezők, olyan dolgok, amik nem jól működnek, de van rá hatásunk hogy jobb legyen
- Opportunities – lehetőségek- külső tényezők, olyan adottságok, amelyeket nem tudunk befolyásolni, de kedvezőek, és rájuk építve kihasználhatjuk az erősségeinket.
- Threats – veszélyek- külső tényezők, olyan korlátok, negatív tényezők, amelyeket nem tudunk befolyásolni, és csökkentik a siker esélyeit, akár kockázatot is jelenthetnek.

A SWOT elemzés során összegyűjtésre kerültek a Tolna megyére vonatkozó erőforrások, a külső környezet által kínált lehetőségek, illetve megfogalmazásra kerültek azok a hiányosságok, illetve kockázatok, amelyeket mindenképpen szükséges számba venni a stratégia tervezésekor.

A következőkben a korábban áttekintett fejezetek alapján kategorizáljuk a rendelkezésünkre álló eredményeket, információkat.

13. táblázat: SWOT analízis

Erősség	Gyengeség
• Van már hagyománya a megyében és néhány járásban a foglalkoztatási együttműködéseknek • Az oktatás, képzés intézményi háttere megfelelő, a középfokú oktatásnak is jelentős hagyománya van • A térség kiemelkedő természeti adottságai kedvezőek a mezőgazdasági ágazatnak a mezőgazdaság országos összevetésben is kiemelt szereppel, jelentőséggel bír • Komoly hagyományok a mezőgazdasági ágazatot illetően (elsősorban: szőlőtermesztés, borászat) • A Paksi Atomerőműnek köszönhetően kiemelkedő a megye villamosenergia-termelés részesedése • A Tolna Megyei Kormányhivatal Foglalkoztatási Főosztálya színvonalasan látja el a munkáját • A megye a Duna menti helyzetéből adódó lehetőségeket jól hasznosítja • A térség településeinek infrastrukturális ellátottsága megfelelő, ipari parkok működnek több településen is • Több nagy települt a megyébe, új munkakultúrát hozva magával • A Paksi Atomerőmű a térség gazdaságára gyakorolt hatása jelentős, a beszállítói hálózat is folyamatosan nő • Vannak források a helyi vállalkozások fejlődéséhez, a munkaerő helyben tartásához, illetve a letelepedni vágyók elhelyezkedésének támogatásához	• A megye az első három legnagyobb lakónépesség-fogyást elszenvedő megyék közé tartozik • Nagy az elvándorlás, erős Szekszárd és a szomszédos megyeszékhelyek, valamint Budapest elszívó hatása • Többben távoznak külföldre is, problémát jelent a diplomás munkavállalók térségben tartása • Az atipikus foglalkoztatási formák kevésbé elterjedtek • Az álláskereső körében magas az alacsony iskolai végzettségűek és a képzetlenek aránya • Alacsony foglalkoztatottsági és magas munkanélküliségi adatok, magas inaktivitási ráta, egyenetlen a területi eloszlása • Az egy főre jutó SZJA megyei szinten alacsony • Javuló, de az országos és a megyei értékektől elmaradó képzettségi jellemzők • Közlekedési nehézségek (a megye számos kistépelüléséről nagyon nehezen lehet eljutni még a járási székhelyig is) • Egészségügyi problémák (rossz általános egészségi állapot, munkaképesség csökkenés) a célcsoportot érintően • Motivációs és mentális problémák vannak a munkából kiesettek körében, a humán szolgáltatási kapacitásai szűkösek

Lehetőség	Veszély
- A megyén belüli szervezetek között (vállalkozók, önkormányzatok, civil szervezetek) – együttműködési szándék fellelhető - A mezőgazdasági ágazat országos szinten prioritást élvez - Az ipari parkokban, infrastruktúrával ellátott iparterületeken újabb munkahely-teremtő beruházások valósulnak meg - Az autópálya közelségéből adódó gazdasági-logisztikai fejlődés - A leghátrányosabb helyzetű járáások számára fenntartott fejlesztési források eredményes felhasználása - Az atipikus, rugalmas és részmunkaidős foglalkoztatás jelentőségének növekedése - A humán szolgáltatások és foglalkoztathatóságot javító szolgáltatások kapacitásainak megerősítése - A közfoglalkoztatottak visszavezetése a munkaerőpiacra, az inaktív keresők aránya magasabb, mint az országos átlag, aktivizálásukkal növelhető a foglalkoztatási ráta. - Az MVM Paksi Atomerőmű Zrt., PAKS 2-es bővítése jelentőse munkaerő és beszállító vállalkozói igényt vetít előre - Fontos az elvándorlás megakadályozása, a munkaerő helyben tartása, új foglalkoztatási lehetőségek teremtése, a szakképzett munkaerő biztosítására	- A megye demográfiai helyzete tovább romlik, mert az elvándorlás folytatódik - A munkába járást nehezítő közlekedési problémák tartósak maradnak - A képzési kapacitás és a munkaerő-piaci igények összehangoltsága alacsony, így a munkaerő kereslet és kínálat összetétele elválhat egymástól - Az esetlegesen tovább zsugorodó belső piac és a tőkehiány megfojtja a törekény vállalkozói szférát - Állandósul, és generációkon átívelően újratermelődik a munkanélküliség szubkultúrája - Hosszútávon fennálló bérkülönbségek vannak Budapest és az nyugat/középdunántúli régióhoz képest - A szektorális munkaerő hiányprobléma elsősorban az ács-állványozó, a vasbetonszerelő, a minősített hegesztő, a lakatos, a villamos ipari és irányítástechnikai szerelők tekintetében lesz domináns. - A munkaerő iránti kereslet egy része folyamatosan kielégítetlen, a megfelelő képzettséggel rendelkező, jó hozzáállású munkatársakból sok munkáltató nem talál elegendőt. - A kutatás-fejlesztésre fordított ráfordítás országos szinten Tolna megyében az egyik legalacsonyabb, a felsőoktatási kapacitás is szűkös. - Ha nem sikerül az elvándorlást megállítani, akkor a jelenlegi foglalkoztatási szint sem tartható meg - Az iskolarendszer nem tudja kezelni az esélyegyenlőtlenséget, és nem sikerül elég programot kidolgozni a fogyatékkal élők számára sem

Forrás: Saját szerkesztés

3.2 Stakeholder elemzés

A megyei foglalkoztatási paktum projektben érintett személyek és szervezetek elemzésének célja, hogy információt szerezzünk az érdekeltek elvárásairól és szükségleteiről, valamint kideríteni azt, hogy milyen hatással lehetnek a projektre. Ez alapján lehet megtervezni a különböző érdekcsoportok részvételének mértékét, kipuhatolni az érdek csoportok között várható esetleges konfliktusokat, valamint megtalálni a projekt szempontjából legbefolyásosabb potenciális érdekelteket, valamint a bevonásukkal érdekeltté tenni őket a közösen kitűzött célok elérésében.

14. táblázat: Stakeholder elemzés összegzése

Érintett szervezet, személy, csoport megnevezése	Lehetséges szerepe	Érdekei, elvárásai	Lehetséges közreműködése a projektben
A megyén belüli önkormányzatok és intézményeik, járási hivatalok	Paktum partnerség támogató, megvalósító szerep	A foglalkoztatási szint javulása, lakossági elégedettség, gazdasági fellendülés	Résztétel az előkészítésben, információ szolgáltatásban véleményalkotás, megvalósításban közreműködés, stratégia kialakításában, részvétel a partnerek közti koordinációban, kommunikációban.
Tolna megyei Kormányhivatal FFO és a járási foglalkoztatási osztályai	Projektpartner, finanszírozó, célcsoport támogató	A foglalkoztatás szint javulása, az álláskereső támogatása, a vállalkozások térségi munkaerőigényének biztosítása	Megyei szintű koordináló szerep, a képzést és foglalkoztatást, finanszírozó támogatások, szolgáltatások nyújtása
Érdekképviselők (pl. KIK Kamara)	Paktum támogató partner	A helyben működő vállalkozások megerősödése, a vállalkozóvá válás segítése	Információnyújtás, adatbázis szolgáltatás, kommunikáció, finanszírozási lehetőségek promóciója
Képző intézmények (szakképzési centrum és tagintézményei, felnőttképzők)	Paktum partner szervezetek	A célirányos képzések indítása a célcsoport létszámnövekedése	Képzések szervezése, összhang, képzési programok regisztrálása
Egyéb hatóságok (pl. NGM, MÁK)	Együttműködő, finanszírozó	Információ tájékoztatás, szabályok betartásának ellenőrzése	Hozzájárulások kiadása, ellenőrzés
Vállalkozások	Célcsoport	A szakképzett speciális munkaerő, motivált, mobil munkaerő elérése	Munkahelyek teremtése, megőrzése együttműködési igénye vállalkozói klubok a párbeszéd érdekében
Térségfejlesztő szervezetek	Projekt partner	A térségi életminőség javítása, a fiatalok és a lakosság helyben tartása Az elhelyezkedés segítése új munkahelyeken, a meglévő munkakörülmények javulása, a helyben lévő munka érdekében a képzettség növelése	Rendezényszervezés, promóció, munkaerő-piaci szolgáltatások
Lakosság, különösen a hátrányos helyzetű munkavállalók	Célcsoport		Igény megfogalmazása, képzési és állás kínálat bővítése, az eredmények időszakos értékelése
Civil szervezetek, kisebbségi önkormányzatok	Paktum partner	A célcsoportok foglalkoztatási helyzetének és életminőségének javítása	Közreműködés, helyzetfeltárás, információkövetítés

Forrás: Saját szerkesztés

A stakeholder elemzésben szereplő érdekelt szervezetek feladata annak a megoldása, hogy a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok tagjai minél nagyobb számban igénybe tudják majd venni a megyei foglalkoztatási paktum projekt keretében nyújtott szolgáltatásokat. A projekt célcsoportjainak a munkaerő-piaci szolgáltatásokba történő bevonása, benntartása, majd a sikeres kimenet csak komplex szemléletmód

alkalmazásával valósítható meg, melynek során a szakmai ismeretek mellett legalább annyira hangsúlyosak az ún. soft skills-ekkel történő foglalkozás, ezek fejlesztése. A program megvalósítása során szintén hangsúlyosnak tartjuk a folyamatszemplét alkalmazását is. Emiatt szükséges minél előbb közösen meghatározni az elérésüket és bevonásukat segítő módszertant. Erre azért van szükség, mert a foglalkoztatási paktumban nagyon fontos szakmai elem az adott csoportok azonosítása, elérhetősége és bevonásuk megvalósítása, továbbá a megkezdett, a program által felajánlott szolgáltatások sikeres lebonyolítása.

Több olyan foglalkoztatás-bővítő Uniós finanszírozású program kezdődött korábban (de ebben a fejlesztési ciklusban is), illetve indul el hamarosan, amelyekben hasonló, vagy ugyanezen hátrányos helyzetű célcsoportok alkotják a kedvezményezetti kört. Ezáltal az elmúlt években egyfajta sajátos helyzet (tulajdonképpen kvázi konkurencia) alakult ki az egyes programok és célcsoportjaikat illetően, amit végül a COVID 19 járvány felülírt. A sikeres paktum működés másik feltétele, a potenciális munkaadókkal való napi szintű kapcsolattartás volt, mert a gazdasági szféra szereplőivel folyamatos kommunikációra kell törekedni. A lehetséges ágazatokkal, az ezekben együttműködést mutató vállalkozásokkal szoros és folyamatos, a valós igényeikre reagáló szakmai segítséget nélkülözhetetlen kialakítani és fenntartani. Ez biztosíthatja a folyamatos információáramlást és a gazdasági szereplők dinamikusán változó igényeinek a program által felkínált szolgáltatások nyújtását.

Nélkülözhetetlen feltétel az, hogy a munkaerő-piaci szempontból hátrányos helyzetű társadalmi csoportok tagjainak az elsődleges munkapiacra történő integrálását folyamatként kezeljük, és a folyamatjelleggel végezzük az egyes feladatszakaszokat. Azaz, például amennyiben képzési szolgáltatás valósul meg, ne pusztán az új ismereteket adó képzési időszakra s tevékenységre koncentráljunk, de az ezt megelőző, valamint az ezt követő tevékenységekre, szolgáltatásokra is. A folyamat jelleg egyben megkívánja az egyes szakmai tevékenységek szoros és koherens kapcsolódását is.